

วารสาร

ความหมายของคำว่า วารสาร

สมาคมห้องสมุดอเมริกัน กล่าวถึงความหมายของวารสารไว้ใน A.L.A. Glossary of Library Terms ว่า "สิ่งพิมพ์ที่มีชื่อเรียกเฉพาะเจาะจงออกต่อเนื่องกันเป็นฉบับหรือตอน ตามกำหนดเวลาพิมพ์ที่แจ้งไว้ และตั้งใจจะพิมพ์ตลอดไป แต่ละฉบับหรือตอนประกอบด้วยบทความหลายบทความ เขียนโดยผู้แต่งหลายคน"^๑

ดี.อี. ดาวินสัน (D.E. Davinson) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Periodicals Collection ว่า "วารสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งออกเป็นช่วง ไม่จำเป็นต้องสม่ำเสมอก็ได้ แต่ละฉบับจะให้หมายเลขและวัน เดือน ปี ต่อเนื่องกันไปตามลำดับของสิ่งพิมพ์ ภายในเล่มประกอบด้วยเรื่องที่ทำให้ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ"^๒

รัฐจวน อินทรกำแหง ได้กล่าวถึงความหมายของวารสารไว้ในหนังสือ การเลือกหนังสือพิมพ์และวารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาลและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ว่า "วารสารหรือนิตยหนึ่งที่เรียกกันมาแต่เดิมว่าหนังสือรายคาบนั้น อาจออกเป็นรายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน หรือรายสองเดือนก็ได้ ความประสงค์โดยทั่วไปของการจัดทำหนังสือประเภทวารสารหรือนิตยสาร ก็เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านที่มีได้สนใจในด้านข่าวเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงต้องการรู้เรื่องของโลก วิทยาศาสตร์ ความรู้ทั่วไป และ เรื่องเรื่งรมย์อีกด้วย"^๓

¹ E.H. Thompson, A.L.A. Glossary of Library Terms (Chicago: American Library Association, 1943), p. 99.

² D.E. Davinson, The Periodicals Collection: Its Purpose and Uses in Libraries (London: Andre Deutsch, 1969), p. 37.

³ รัฐจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือพิมพ์และวารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาลและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ, หน้า ๘๓.

จารุวรรณ ลินตุโสภณ ได้อธิบายความหมายของวารสาร (Periodical) ไว้ดังนี้ "วารสาร คือ สิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่ง มีกำหนดการพิมพ์ที่แน่นอนหรือค่อนข้างแน่นอน วารสารชื่อหนึ่งจะมีลักษณะรูปแบบภายนอกเหมือนกันทุกฉบับ ช่วยให้ผู้อ่านสังเกตหรือจำวารสารนั้นได้ มีเลขกำกับฉบับ ระบุให้ทราบวันเดือนปีที่ออก และทราบลำดับของแต่ละฉบับในชุด ไม่กำหนดล่วงหน้าว่าจะเลิกกิจการเมื่อใด ประกอบด้วยบทความหลายบทความในแต่ละฉบับ"

เมื่อพิจารณาความหมายของ "วารสาร" ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายไว้ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า วารสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่โดยมีชื่อของสิ่งพิมพ์เป็นชื่อเรียกแน่นอน และแจ้งกำหนดเวลาพิมพ์ไว้เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน รายสองเดือน รายสามเดือน รายครึ่งปี รายปี และรายอื่น ๆ สติพิมพ์เรื่องต่าง ๆ ซึ่งเขียนโดยผู้แต่งหลายคน อาจเป็นเรื่องในแนววิชาเดียวกันหรือไม่ก็ได้ เรื่องจะจบในฉบับหรือต่อเนื่องกันจบในหลายฉบับก็ได้ รูปแบบของวารสารชื่อหนึ่ง ๆ มักจะเป็นแบบเดียวกัน แม้จะไม่ตลอดไปก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง และจะให้เลขที่ของปีที่ (volume) หรือฉบับ (number) และวันเดือนปี (date) ประจำเล่มไว้ด้วย และเลขที่จะต่อเนื่องกันไปตามลำดับการออกของสิ่งพิมพ์

ในภาษาอังกฤษ คำว่าวารสารมีคำใช้เรียกต่างกันไป ดังนี้คือ

1. Abstract Journal, Abstract Periodical หมายถึง วารสารสาระสังเขป^๒
2. Annals, Annual หมายถึง วารสารรายปี^๓
3. Bulletin หมายถึง สารแจ้งข่าวหรือหนังสือประกาศ^๔

¹ จารุวรรณ ลินตุโสภณ, วิทยานุกรมบรรณารักษศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๑), หน้า ๔๐.

² Thompson, A.L.A. Glossary of Library Terms, p. 1.

³ Ibid., p. 5.

⁴ Ibid., p. 21.

4. Gazette หมายถึง รัฐสารหรือราชกิจจานุเบกษา^๑
5. House Organ หมายถึง วารสารประชาสัมพันธ์^๒
6. Journal หมายถึง วารสารวิชาการ^๓
7. Magazine หมายถึง นิตยสาร^๔
8. Periodical หมายถึง วารสาร^๕
9. Proceedings หมายถึง เอกสารการประชุมทางวิชาการหรือบันทึกการประชุม^๖
10. Review หมายถึง วารสารวิจารณ์หรือปริทัศน์^๗
11. Serial หมายถึง สิ่งพิมพ์เข้าชุด^๘
12. Transaction หมายถึง รายงานการประชุมทางวิชาการ^๙

ความหมายของคำว่า นิตยสาร (Magazine)

นิตยสาร หมายถึง วารสารสำหรับผู้อ่านทั่วไป มีบทความเรื่องต่าง ๆ เขียนโดยผู้แต่งหลายคน ส่วนมากเป็นเรื่องอ่านเล่น นวนิยาย และคำประพันธ์ ความหมายเดิมของนิตยสาร

¹ Ibid., p. 63.

² Ibid., p. 70.

³ Ibid., p. 77.

⁴ Ibid., p. 85.

⁵ Ibid., p. 99.

⁶ Ibid., p. 106.

⁷ Ibid., p. 117.

⁸ Ibid., p. 124.

⁹ Ibid., p. 142.

คือ สังเขปข่าวและเรื่องเบ็ดเตล็ดจากหนังสือพิมพ์^๑ นิตยสารไม่มีเรื่องราวของสมาคมและพิมพ์ขึ้นเพื่อความบันเทิง^๒

อี. ดับบลิว. ฮิลดิก (E.W. Hildick) ได้กล่าวว่า "นิตยสารเป็นแหล่งรวมบทความหรือเรื่องต่าง ๆ โดยผู้เขียนหลายคน และมีกำหนดออกตามวาระ"^๓

กำธร สนิทรกุล ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า นิตยสาร (Magazine) ไว้ดังนี้ "แมกกาซีนเป็นหนังสือที่ออกตามวาระ มีจำหน่ายหนังสือคงที่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะให้ความรู้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน"^๔

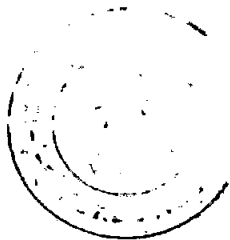
จากคำจำกัดความต่าง ๆ นี้ พอประมวลสรุปได้ว่า นิตยสาร (Magazine) หมายถึง สิ่งพิมพ์ซึ่งตามปกติมีปกอ่อนระบุกำหนดออกที่แน่นอน เนื้อหาประกอบด้วยเรื่อง บทความต่าง ๆ โดยผู้เขียนหลายคน ภาพประกอบค่อนข้างมากและมักมีโฆษณา มุ่งจัดทำเพื่อผู้อ่านทั่วไปมากกว่าผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม โดยทั่วไป คำ "วารสาร" หรือ "นิตยสาร" สามารถใช้แทนกันได้ แต่สำหรับของไทย นิยมใช้คำว่า "นิตยสาร" เพื่อระบุถึงวารสารเชิงรมย์ ที่มุ่งให้ความบันเทิงมากกว่าความรู้

¹ Jean Key Gates, Guide to the Use of Books and Libraries (New York: McGraw-Hill, Book Co., 1962), p, 87.

² Davinson, The Periodicals Collection: Its Purpose and Uses in Libraries, p. 37.

³ E.W. Hildick, A Close Look at Magazines and Comics (London: Faber and Faber, 1966), p. 13.

⁴ กำธร สนิทรกุล, หนังสือและการพิมพ์ (พระนคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๑๔), หน้า ๑๓๔.

ประเภทของวารสาร

มีผู้แบ่งประเภทของวารสารไว้หลายแบบด้วยกัน เช่น แบ่งอย่างกว้าง ๆ ตามลักษณะของวารสาร ลักษณะของผู้อ่านวารสาร หรือตามแหล่งที่ออกวารสาร เป็นต้น

บิล แคทซ์ (Bill Katz) แบ่งนิตยสารออกเป็นประเภทใหม่ ๆ ได้ ๓ ประเภท คือ

๑. นิตยสารทั่วไป หมายถึง นิตยสารสำหรับผู้อ่านโดยทั่วไป ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก นิตยสารประเภทนี้ต้องพึ่งโฆษณาเป็นหลักใหญ่

๒. นิตยสารกึ่งวิชาการ หมายถึง นิตยสารสำหรับผู้อ่านที่อยู่ในวงจำกัดมากขึ้น เน้นหนักที่จะให้ความรู้มากกว่าความบันเทิง รายได้ของนิตยสารกึ่งวิชาการมาจากการโฆษณาและค่าบอกรับ เป็นสมาชิก

๓. นิตยสารวิชาการ หรือวารสารวิชาการ หมายถึง นิตยสารสำหรับผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจในสาขาวิชานั้น รายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับค่าบอกรับ เป็นสมาชิก และเงินอุดหนุนจากองค์การ สมาคม และบริษัทการค้า เป็นต้น^๑

อี. ดับบลิว. ฮิลดิก (E.W. Hildick) ได้แบ่งประเภทของนิตยสารไว้ในหนังสือ A Close Look at Magazines and Comics ดังนี้ คือ

๑. นิตยสารเพื่อผู้อ่านทั่วไป (General Magazine) หมายถึง นิตยสารซึ่งสนองความสนใจ และมีเป้าหมายเพื่อผู้อ่านทั่ว ๆ ไป เสนอเรื่องหลายประเภทซึ่งจัดให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ~~.....~~ นิตยสารเพื่อผู้อ่านทั่วไป แบ่งย่อยออกได้ ๔ ประเภท คือ

๑.๑ นิตยสารข่าวและวิจารณ์ข่าว (News Magazines) เสนอเรื่องซึ่งเป็นเบื้องหลังของข่าวทั่ว ๆ ไป มีลักษณะคล้ายบทความเบื้องหลังข่าวในหนังสือพิมพ์ เนื้อหาส่วนใหญ่ค่อนข้างหนัก แต่มีภาพประกอบมาก ตัวอย่างของนิตยสารประเภทนี้ที่รู้จักกันดี ได้แก่ Time, Life และ Newsweek เป็นต้น

002883

¹Bill Katz, Magazine Selection (New York: R.R. Bowker Co., 1971),

๑.๒ นิตยสารสำหรับครอบครัว (Family Magazines) เสนอเรื่องหลายประเภทซึ่งสนองความสนใจของคนในครอบครัว เช่น การครัว ตัดเย็บเสื้อผ้า เสริมความงาม กีฬา งานอดิเรก การ์ตูน ปริศนา คาราวาทยอนตร์ และนักร้องยอดเยี่ยม การประกวดชิงรางวัล เป็นต้น ตัวอย่างของนิตยสารสำหรับครอบครัวได้แก่ Everybody's Weekly, Reveille และ Weekend

๑.๓ นิตยสารสำหรับผู้หญิง (Women's Magazines) เสนอบทความซึ่งสนองความสนใจของผู้หญิง เช่น วิธีปรุงอาหาร เสริมสวย แฟชั่น การเย็บปักถักร้อย ฯลฯ ตัวอย่างของนิตยสารสำหรับผู้หญิงได้แก่ Vogue, Woman's Weekly, She เป็นต้น

๑.๔ นิตยสารสำหรับเด็ก (Children's Magazines) เป็นนิตยสารซึ่งเสนอเรื่องหลายรสสำหรับเด็กทั้งชายและหญิง เช่น เรื่องขำขัน ผจญภัย เรื่องของโรงเรียน กีฬา สืบสวนสอบสวน และเรื่องของสัตว์ ตัวอย่างเช่น Child Life, Jack and Jill

๒. นิตยสารเพื่อผู้อ่านเฉพาะกลุ่ม (Specialist Magazine) หมายถึง นิตยสารที่พิมพ์ออกมาเพื่อผู้อ่านเป็นส่วนน้อย หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความสนใจ เสนอเรื่องในสาขาใดสาขาหนึ่งอย่างละเอียด นิตยสารเพื่อผู้อ่านเฉพาะกลุ่มแบ่งออกได้เป็น ๖ ประเภท ดังนี้คือ

๒.๑ นิตยสารการเมือง (Political Magazines) เสนอเรื่องทางการเมือง ต้านใดด้านหนึ่ง เช่น อนุรักษนิยม สังคมนิยม เสรีนิยม หรือคอมมิวนิสต์ ปัญหาการเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต วิจารณ์หนังสือ และข่าวทางด้านศิลปะ ตัวอย่างเช่น New Statesman, Spectator

๒.๒ นิตยสารแฟน (Fan Magazines) เป็นนิตยสารที่เสนอเรื่องซึ่งเป็นที่นิยมชมชอบและคลั่งไคล้ของผู้อ่านกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ส่วนมากเป็นเรื่องการกีฬาหรือเรื่องในวงการบันเทิง ได้แก่ นิตยสารสำหรับแฟนฟุตบอล คริกเก็ต มวย มวยปล้ำ แข่งรถ ภาพยนตร์ ดนตรี เป็นต้น เนื้อหาส่วนใหญ่จะให้ความรู้และเกร็ดต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ผู้อ่านสนใจ

๒.๓ นิตยสารเกี่ยวกับงานอดิเรก (Hobbies and Pastimes Magazines) เสนอเรื่องเกี่ยวกับงานซึ่งเหมาะที่จะทำในยามว่างหรือทำเป็นงานอดิเรก ผู้อ่านนิตยสารประเภทนี้ต้องการหางานที่ตนชอบเพื่อทำในยามว่าง แต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการทำงานนั้นอย่างเพียงพอหรือ

ต้องการจะหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับงานอดิเรกที่ทำอยู่ เช่น การทำสวนครัว การทำเครื่องใช้ภายในบ้าน การสะสมเหรียญกษาปณ์ การถ่ายรูป ประกอบวิทยุ เป็นต้น เพราะฉะนั้น เนื้อหาจะเน้นวิธีทำ การซ่อมแซมและแหล่งซื้อขายเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างของนิตยสารเกี่ยวกับงานอดิเรก ได้แก่ Amateur Photographer, Amateur Tape Recording Video & Hi Fi

๒.๔ นิตยสารวิชาการและการค้า หรือวารสารวิชาการและการค้า (Trade and Professional Magazines) เป็นนิตยสารที่พิมพ์ออกมาเพื่อบริการแก่องค์กรธุรกิจ อุตสาหกรรม และสมาคมวิชาชีพ มุ่งเสนอการค้นพบใหม่ ๆ เทคนิค วิธีปฏิบัติ และพัฒนาการซึ่งเกี่ยวข้องกับงานในสาขาอาชีพนั้น ตัวอย่างเช่น Pottery Gazette, Law Journal, Architectural Review เป็นต้น

๒.๕ นิตยสารของบริษัทการค้า (House Magazines) เป็นนิตยสารที่พิมพ์ขึ้นเพื่อแจกแก่พนักงาน และลูกค้าของบริษัท มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้นิตยสารเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ บริษัท เสนอเรื่องราว กิจกรรมและสินค้า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้อ่านทั่วไป

๒.๖ นิตยสารเกี่ยวกับวรรณกรรม (Literary Magazines) เสนอบทความเกี่ยวกับหนังสือ นักเขียน งานเขียนทั่วไป เรื่องสั้น โคลง กลอน และคำวิจารณ์ ตัวอย่างเช่น London Magazine, Cornhill Magazine เป็นต้น^๑

รัฐจวน อินทรกำแหง ได้แบ่งวารสารหรือนิตยสารออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ประเภททั่วไป หมายถึง นิตยสารที่ตั้งใจให้ความรู้เบา ๆ ความบันเทิง และสรุปข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ เช่น สตรีสาร สกุลไทย ฯลฯ

๒. ประเภทเสนอข่าวเชิงวิจารณ์ สำหรับนิตยสารประเภทนี้ ไม่ว่าจะ เป็นข่าว บทความ เรื่องราวทั้งสารคดีและบันเทิงคดีที่ลงพิมพ์ ผู้จัดทำจะสอดแทรกทัศนคติ ความคิดเห็นในแง่ของการวิจารณ์ให้แก่ผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะได้รับทั้งความรู้ ความบันเทิง และปัญหาสมไปด้วย เช่น จากนิตยสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ชาวกรุง สังคมศาสตร์ปริทัศน์ เป็นต้น

¹Hildick, A Close Look at Magazines and Comics, pp. 29 - 44.

๓. ประเภทวิชาการ เนื่องจากความต้องการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาต่าง ๆ มีมากขึ้น และวิทยาการใหม่ ๆ มีความก้าวหน้ารวดเร็วขึ้น จึงมีการจัดทำวารสารวิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านในด้านนี้ กล่าวได้ว่า วารสารวิชาการเหล่านี้มีประโยชน์มากในการส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ทันต่อความก้าวหน้าของวิชานั้น ๆ เพราะส่วนมากวารสารประเภทนี้จัดทำโดยนักวิชาการในสาขานั้น ๆ อย่างแท้จริง เช่น วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ วารสารพาณิชยศาสตร์และการบัญชี เป็นต้น^๑

ประเภทของวารสารไทย

วารสารภาษาไทยไม่มีการแบ่งประเภทไว้เป็นที่แน่นอน แต่อาจพิจารณาแบ่งประเภทได้ดังนี้ คือ

๑. นิตยสารธุรกิจ (Business Magazine) พิมพ์บทความธุรกิจเฉพาะเรื่อง และเรื่องทั่วไป เช่น นิตยสาร กทท. ของการทำเรือแห่งประเทศไทย ไทยโทรทัศน์ ของบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด

๒. นิตยสารสำหรับเด็ก (Children Magazine) ได้แก่ ชัยพฤกษ์ ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ สวีตา เป็นต้น

๓. วารสารนิสิต (Class Journal) เป็นวารสารวิชาการทั้งหมด และมีจำนวนมากพอสมควร เสนอบทความทางวิชาการสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น บทบัญญัติ ของเนติบัณฑิตยสภา แพทยสภาสาร ของสภาการแพทย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

๔. นิตยสารของบริษัทการค้า (Company Magazine) หรือนิตยสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ของบริษัทอุตสาหกรรม เช่น ประทีป ของบริษัทน้ำมันเอสโซ่ เป็นต้น

๕. นิตยสารข่าวและวิจารณ์ข่าว (News Magazine) เสนอบทความที่สำคัญและข่าวต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และศิลปกรรม เช่น สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

^๑ รัญจวน อินทรกำแหง, การเลือกหนังสือพิมพ์และวารสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาลและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ, หน้า ๘๕.

ข่าวไทยนิกร เป็นต้น

๖. วารสารศาสนา (Religious Journal) เสนอบทความและกิจกรรมทางศาสนา เช่น พุทธจักร พุทธธรรม เป็นต้น

๗. นิตยสารเกี่ยวกับวรรณกรรม (Literary Magazine) เสนอเรื่องเกี่ยวกับหนังสือ นักเขียน งานเขียนทั่ว ๆ ไป เรื่องสั้นและวิจารณ์หนังสือ เช่น โลกหนังสือ

๘. นิตยสารสำหรับผู้ชาย (Men's Magazine) เสนอบทความที่สนองความสนใจของผู้ชาย เช่น กีฬา การซ่อมแซมรถยนต์ ก่อสร้าง ผจญภัย และนักสืบ เช่น ขาวกรุง ฟ้าเมืองไทย

๙. นิตยสารสำหรับผู้หญิง (Women's Service Magazine) เสนอเรื่องที่สนองความสนใจของผู้หญิง เช่น เรื่องเกี่ยวกับมารดาและเด็ก แพทย์ การบ้านการเรือน การเย็บปักถักร้อย และเสริมสวย และที่ขาดไม่ได้คือ นวนิยาย ตัวอย่างเช่น ขวัญเรือน สตรีสาร ลลนา เป็นต้น

๑๐. นิตยสารข่าวภาพ (News and Picture Magazine) เป็นนิตยสารบันเทิงที่เน้นความสำคัญของภาพมากกว่าเนื้อเรื่อง เช่น อนุสาร อ.ส.ท.

๑๑. นิตยสารกีฬา (Sports Magazine) เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกีฬาแทบทุกประเภท การเสนอเรื่อง บางฉบับ เสนอกีฬาประเภทต่าง ๆ รวมกันไป แต่บางฉบับ เสนอกีฬาเฉพาะประเภทเท่านั้น เช่น นิตยสารมวย นิตยสารสตาร์ช็อกเกอร์ เป็นต้น

กำหนดออกของวารสาร

วารสารทุกประเภทจะมีกำหนดออกอย่างไร้ดั่งต่อไปนี้

๑. รายวัน อาจเป็นวันละครั้งหรือหลายครั้ง ยกเว้นในบางกรณี เช่น วันเสาร์ วันอาทิตย์ หรือวันจันทร์ จะงดออก

๒. รายครึ่งสัปดาห์ ออกสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ตามวันที่กำหนด

๓. รายสัปดาห์ ออกสัปดาห์ละครั้ง ตามวันที่กำหนด

๔. รายปีออกทุก ๆ ๒ สัปดาห์ ตามวันที่กำหนด และจะสัมพันธ์กับวันแรกของปีปฏิทิน

๕. รายครึ่งเดือน ออก ๒ ครั้งต่อเดือน ตามปกติจะกำหนดวันออกที่แน่นอน เช่น วันที่ ๑ และ ๑๕ ของทุกเดือน

๖. รายเดือน ออกเดือนละครั้ง

๗. ราย ๒ เดือน ออกทุก ๆ ๒ เดือน

๘. ราย ๓ เดือน ออกทุก ๓ เดือน ปีหนึ่งจะมี ๔ เล่ม

๙. รายครึ่งปี ออกปีละ ๒ ครั้ง

๑๐. รายปี ออกปีละครั้ง

๑๑. ราย ๒ ปี หรือ ๓ ปี ออก ๒ หรือ ๓ ปีต่อครั้ง

๑๒. รายไม่แน่นอน อาจออกเมื่อไรก็ได้^๑

ประวัติและวิวัฒนาการของวารสารสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย

การศึกษาค้นคว้าประวัติวารสารสำหรับเด็กและเยาวชนของไทย ผู้วิจัยได้สำรวจและศึกษาค้นคว้าวารสารที่จัดเก็บไว้ในหอสมุดแห่งชาติซึ่งต้องประสบปัญหาหลายประการ อาทิเช่น ค้นคว้าจำนวนมากนำออกมาให้บริการไม่ได้ หรือค้นคว้าสูญหายไป เป็นสาเหตุให้การศึกษาค้นคว้าประวัติวารสารสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร สำหรับการกำหนดว่าวารสารชื่อเรื่องใดเป็นวารสารสำหรับเด็กและเยาวชนหรือไม่ ได้ใช้หลักเกณฑ์ ๓ ข้อ คือ ๑. เป็นเครื่องพิจารณา คือ

๑. ความประสงค์ของผู้เขียนหรือผู้จัดทำ

๒. ความนิยมของเด็กหรือการเป็นที่ยอมรับ และ

¹J. Harris Gable, Manual of Serials Work (Chicago: American Library Association, 1937), pp. 29 - 30.

๓. เนื้อหาสาระ^๑

ถ้าวารสารชื่อ เรื่องใดมีลักษณะตรงกับหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งที่ได้กล่าวมา จะนับรวมไว้ในประวัติวารสารสำหรับเด็กและเยาวชนไทย

การเรียงลำดับวารสารแต่ละรายชื่อ ได้จัดเรียงตามลำดับปีที่เริ่มออกวารสารชื่อนั้นเป็นครั้งแรก โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๓๕ เป็นต้นไป จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

วารสารสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยสมัยแรกเกิดขึ้นในโรงเรียน คือ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ คณะครูมิชชันนารีอเมริกันของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยได้จัดทำ จดหมายเทศแสงอรุณ วัฒนาวิทยาลัย ซึ่งแต่เดิมมีชื่อว่า แสงอรุณ (The Day Break) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น จดหมายเทศแสงอรุณวัฒนาวิทยาลัย และใช้ชื่อบนปกว่า แมค เอชินวัฒนาวิทยาลัย จดหมายเทศแสงอรุณนี้จัดทำในรูปแบบหนังสือพิมพ์นักเรียน กำหนดออกเป็นรายเดือนและได้ออกมานานจนถึงปี พ.ศ.๒๔๙๒ ซึ่งนับเป็นเวลา ๓๕ ปี ก็ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วัฒนาวิทยาลัย

ความมุ่งหมายของการจัดทำ เจ. เอ. ฮีกิน บรรณาธิการได้แจ้งว่า

... ข้าพเจ้าตั้งใจว่าครั้งนี้จะอุทิศการจัดการให้ดีกว่าแต่ก่อน เช่นจะให้ มี เรื่องต่าง ๆ มากขึ้น ทั้ง เป็น เรื่องที่มีประโยชน์ทั้งนั้น และจะพิมพ์แสงอรุณให้เป็นเล่มที่ใหญ่กว่าแต่ก่อนด้วย

ครั้งนี้ตามที่ได้ตกลงกัน ข้าพเจ้าและพวกครูอเมริกันจะเป็นผู้จัดทำเรื่องต่าง ๆ แล้วจะมีผู้ช่วยซึ่งเป็นชาวสยาม เรียบเรียงตามสำนวนโวหารแห่งภาษาชาวสยาม เพื่อให้ท่านทั้งหลายผู้รับแสงอรุณได้อ่านโดยความพอใจสบาย ข้าพเจ้าตั้งใจจะสืบค้นเรื่องต่าง ๆ จากนอกประเทศบ้าง ในประเทศสยามบ้าง กับทั้งจะมีผู้ส่งข่าวในหัวเมืองต่าง ๆ ในกรุงสยามนี้ ส่งข่าวมารวมกันลงในหนังสือพิมพ์แสงอรุณทุก ๆ เดือนไป และเรื่องต่าง ๆ นั้นจะเป็นเรื่องมีคุณประโยชน์และเป็นเรื่องสำคัญควรอ่านควรทราบเพื่อความพอใจของท่านทั้งหลายที่มีเสียเงินเปล่าในการรับแสงอรุณ^๒

^๑จริยะ สิริสิงห, "การจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็ก," ใน บรรณารักษศาสตร์ไทย, หน้า ๓๔๒.

^๒เจ. เอ. ฮีกิน, "คำนำของเอดีเตอร์," จดหมายเทศแสงอรุณ ๑๒ (เมษายน ร.ศ.๑๒๔ (พ.ศ.๒๔๔๐)): ๑.

ลักษณะรูปเล่ม จดหมายเหตุแสงอรุณ มีลักษณะคล้ายหนังสือเล่มขนาด ๑๔ x ๒๓ ตร.ซม. ต่อมาเพิ่มขนาดเป็น ๑๗.๕ x ๒๔ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๓๒ - ๔๑ หน้า

เนื้อหา เนื่องจากครั้งแรก คณะผู้จัดทำได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นวารสารสำหรับเด็ก โดยเฉพาะ แต่มุ่งจัดทำเพื่อผู้อ่านทั่วไป ได้แบ่งเรื่องต่าง ๆ ออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ๗ หมวด คือ กิจกรรมแห่งโลกย์ทั่วไป ธรรมจริยา วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ ประวัติผู้มีชื่อเสียงต่าง ๆ ในโลก ข่าวสามัญ และข่าวพิเศษต่าง ๆ ตลก ๆ ชื่น ๆ ต่อมา ในสมัยซึ่ง มีส. อี. เอส. โคล์ เจ้าของ และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีวังหลัง เป็นบรรณาธิการได้ปรับปรุงจดหมายเหตุแสงอรุณ ทั้งด้าน ขนาด จำนวนหน้า และเนื้อหา เสนอเรื่องหลายรสได้แก่ ข่าว เน้นด้านข่าวต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ ประวัตินุคคลสำคัญ ประวัติศาสตร์ ยาวขนของประเทศไทยต่าง ๆ คตินิทาน คอสมิกแก๊สสำหรับสตรี เป็นคอสมิกประจำลงนวนิยาย เรื่องยาว และเรื่องนำรัฐสำหรับสตรี เป็นต้น ในระยะที่ มีส. อี. เอส. โคล์ เป็นบรรณาธิการนี้ได้เริ่มลงภาพประกอบ เนื้อเรื่องซึ่งมีทั้งภาพวาดและภาพถ่าย ทั้งสีและขาว-ดำ ช่วยให้หน้าอ่านมากขึ้น

ผู้เขียนเรื่อง ส่วนมากเป็นครูมิชชันนารีอเมริกันของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย และมีบุคคลภายนอกร่วมด้วย เช่น พระศรีสุนทรโวหาร (ภู) เขียนเรื่อง "เรื่องแสดงความกล้าหาญอย่างเอก" ลงพิมพ์ ฉบับที่ ๔ เล่ม ๑๒ เดือนกรกฎาคม ร.ศ.๑๒๕ ผู้เขียนเรื่องใช้ทั้งนามจริงและนามแฝง

เดือน เมษายน พ.ศ.๒๔๗๓ จดหมายเหตุแสงอรุณวัฒนาวิทยาลัย ได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัฒนาวิทยาลัย กำหนดออกรายเดือน

ความมุ่งหมายของการจัดทำเพื่อเป็นหนังสือพิมพ์รายเดือน ออกต้นเดือน ๆ ละฉบับ เพื่ออุปการะแก่ผู้ที่ใส่ใจในจริยศึกษา ทั้งเป็นคติสำหรับห่อบ้านแม่เรือน อันเป็นทางนำมาซึ่งความรู้รอบตัว มีสุขวิทยาอนามัยและกิจสำหรับสตรีเป็นอาทิ^๑

เนื้อหา คณะผู้จัดทำวัฒนาวิทยาลัย ได้ปรับปรุงเนื้อหาภายในเล่มให้ดีขึ้น เปิดแผนกนักเรียน มีความประสงค์จะจัดพิมพ์เรื่องวิชา ความรู้ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับครูและนักเรียนขึ้น^๒ สำหรับนักเรียน

^๑ดับ เบอล์ยู. บี. แมคคัลลว, "ระเบียบการหนังสือวัฒนาวิทยาลัย," วัฒนาวิทยาลัย ๓๖ (เมษายน ๒๔๗๓): ปกหลัง.

^๒"แผนกนักเรียน," วัฒนาวิทยาลัย ๓๖ (พฤษภาคม ๒๔๗๓): ๑๐๓.

เล็ก ๆ ขึ้นประภมได้จัดพิมพ์เรื่องอ่านเล่นดี ๆ สนุก ๆ ไว้เดือนละเรื่อง เนื้อหาโดยทั่วไป ลงข่าวต่างประเทศ คำสอน เรื่องน่ารู้ สุภาสิต ข่าวโรงเรียน เป็นต้น

พ.ศ.๒๔๗๕ นับเป็นปีที่ ๓๔ ของการจัดทำวัฒนาวิทยา บรรณาธิการมี คือ นางสาว เกื้อ ศาสลิกุลย์ ได้เปลี่ยนขนาดของวารสารให้เล็กลงเหลือ ๑๒.๕ x ๑๗.๕ ตร.ซม. เพิ่มจำนวนหน้ามากขึ้นประมาณ ๗๐ - ๑๓๐ หน้า และเปลี่ยนกำหนดออกเป็นราย ๓ เดือน ออกปีละ ๔ ฉบับ คือ ฉบับเดือนมิถุนายน กันยายน ธันวาคม และ มีนาคม

เนื้อหา ลงเรื่องที่ทำให้ความรู้ กตีสอนใจ ความบันเทิง คำประพันธ์ประเภทโคลง กลอน ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้มีใจรักด้านการประพันธ์เขียนส่งมา และคอลัมน์ซึ่งขาดมิได้คือ ข่าวโรงเรียน

ผู้เขียนเรื่องได้แก่ คณะผู้จัดทำ ครู อาจารย์ และนักเรียนของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะคณะผู้จัดทำประสงค์ให้ วัฒนาวิทยา เป็นสนามของนักเรียน ดังปรากฏในคอลัมน์ บรรณาธิการแถลงดังนี้คือ

... หนังสือวัฒนาวิทยาของเราเปรียบเหมือนบันไดขั้นแรกของการเขียนหนังสือ จะให้ตีเย็บที่เดียวย่อมเป็นไปไม่ได้ คงต้องมีที่ฝึกบ้าง แต่ฝึกเช่นนั้น ท่านเรียกว่า ฝึกเป็นครู ซึ่งเป็นช่องทางที่จะให้เราใช้ความพยายามยิ่ง ๆ ขึ้น ประเทศของเรา ยังต้องการคนที่เขียนหนังสือดี ๆ สำหรับแต่งตำรับตำราต่าง ๆ อีกมาก ขอให้ นักเรียนมีความเพียรฝึกหัด เขียนเรื่องส่งมาเถิด

กุมารวิทยา ของโรงเรียนราชกุมาร กำหนดออกราย ๓ วัน เริ่มออกวันจันทร์ที่ ๒๒ สิงหาคม ร.ศ.๑๑๔ (พ.ศ.๒๔๓๕) ความคิดริเริ่มในการออกกุมารวิทยา มาจากบรรดาพระราชโอรส ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ออกได้เพียง ๔ เดือนก็ต้องเลิกไปในวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ร.ศ.๑๑๔ (พ.ศ.๒๔๓๕) สาเหตุเนื่องมาจากคณะผู้จัดทำซึ่งประกอบด้วย สมเด็จเจ้าฟ้าสมมติวงษ์โรทัย สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้า

๑ เกื้อ ศาสลิกุลย์, "บรรณาธิการแถลง," วัฒนาวิทยา ๓๔ (กันยายน ๒๔๗๕): ก.

วลีไชย์เฉลิมลาภ พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าคิลนพรัฐ เสด็จติดตามพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปยุโรปเพื่อทรงศึกษาต่อ^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๓ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๑๔ หน้า

เนื้อหา กุมารวิทยา ไม่ได้แจ้งวัตถุประสงค์ไว้ พิจารณาจากเนื้อหาพอสรุปได้ว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข่าวภายในราชสำนัก ข่าวการสถาปนา แต่งตั้ง และเลื่อนยศ พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการ ภายในเล่มมีนิทาน เรื่องอ่านเล่น ขำขันและเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ซึ่งให้ทั้งความเพลิดเพลิน และคติธรรมแก่พระโอรสทั้งหลาย ทุกฉบับลงแจ้งความจำนวนผู้เข้าใช้ห้องสมุดกุมารวิทยา และจำนวนผู้ยืมหนังสือออกในแต่ละสัปดาห์

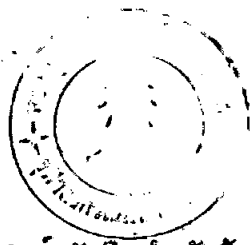
ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณะผู้จัดทำอันประกอบด้วย พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงษ์ สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าคิลนพรัฐ นอกจากคณะผู้จัดทำแล้ว ยังมีพระบรมวงศานุวงศ์ทรงนิพนธ์เรื่องส่งมาร่วมด้วย อาทิเช่น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เมื่อครั้งดำรงพระยศกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาตำราจรรยาภาพ เมื่อครั้งดำรงพระยศพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งดำรงพระยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เป็นต้น ผู้นิพนธ์ทรงใช้พระนามจริงและพระนามแฝง

กุลสตรี ของมหามกุฏราชวิทยาลัย กำหนดออกรายเดือน เริ่มออกในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ ออกได้เพียง ๒ ปี ก็เลิกไปในปี พ.ศ. ๒๔๔๐

ความมุ่งหมายของการออกหนังสือพิมพ์ประจำเดือนกุลสตรีนี้ หลวงจินทรามาตย์ บรรณาธิการ ได้แจ้งว่า

... เมื่อประชาชนได้เห็นผลของการเล่าเรียนเจริญขึ้นดังนี้แล้ว ต่างก็พากันออกหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นการอุดหนุนเปิดเผยความสว่างแห่งวิชาให้กระจายออกทั่วไป แต่หนังสือพิมพ์เหล่านั้นล้วนเป็นหนังสือสำหรับชายส่วนเดียว ยังหาสมควรแก่เวลาไม่ เพราะบัดนี้โรงเรียนสำหรับสตรีก็ได้ผุดแทรกขึ้นโดยรวดเร็วเหมือนกัน แม้ถึงกรมศึกษาจะยังไม่จัดตามองดูในเวลานี้มากนัก ก็คงจะผุดทริขึ้นตามธรรมดาแห่งความนิยม เพราะประชาชนได้เห็นผลเป็นพยานในการอันนี้มากขึ้นแล้ว การก้าวหน้าของโรงเรียนสตรีก็คงรุกรับมากขึ้นตามลำดับ

^๑"แจ้งความ," กุมารวิทยา ๒(๒๔ มีนาคม ร.ศ.๑๑๔ (พ.ศ.๒๔๔๐)): ๓๒๕.

๑. เพราะเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงคิดพิมพ์หนังสือสำหรับสตรีขึ้นอีกอย่างหนึ่ง โดยความ
อุททมนของหญิงนักเรียนทั้งหลาย ให้ชื่อหนังสือนี้ว่า 'กุลสตรี' หมายความว่า หญิงผู้ดี
หรือหญิงผู้มีตระกูลดี คือ หญิงสุภาพ จะออกเป็นรายเดือน ๆ ละครั้ง ตามกำลังที่
คาดว่าคุณจะทำได้ แต่ถ้ามีผู้อุททมนรับซื้อพอ

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๑.๕ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๔๐ - ๖๐ หน้า

เนื้อหา บรรณาธิการมุ่งจะให้ เรื่องที่น่าสนใจไม่จำกัด จะเป็น เรื่องเกี่ยวกับหญิงและชาย
ปนกละกันไป แต่ต้องเป็น เรื่องที่ให้ประโยชน์แก่ผู้อ่าน ใช้ถ้อยคำไม่ลึกซึ้งสำหรับคนทั่วไป อ่านเข้าใจ
ได้ง่าย ไม่เป็นคำราชันสูงซึ่ง เหลือรลลยที่นักเรียนชั้นเล็ก ๆ จะเข้าใจได้ ภายในเล่มมีสุภาพิต
คำเตือนสติ นิทาน เรื่องขบขัน คำราเบ็ดเตล็ด

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์กุลสตรี ซึ่งในระยะแรกไม่ลงชื่อผู้เขียน
ครั้งใดต่อว่าจากผู้อ่านมากเข้า จึงได้ลงชื่อต้นบ้าง ใช้นามแฝงบ้าง เช่น แม่ลออ แม่แะ แม่มา
กิมเซง ประดับ สาทร้าย ลิ่นจี แดงไทย ฯลฯ นอกจากนี้คณะผู้จัดทำยังยินดีให้โรงเรียนสตรี
ทั้งหลายมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและประกาศรายงานในหน้าหนังสือพิมพ์นี้ได้ทุกโรงเรียน อีกทั้ง
ยินดีรับ เรื่องที่นักเรียนสตรีเขียนส่งมา เพื่อพิจารณาว่าลงพิมพ์ และถ้า เรื่องของผู้ใดได้ลงพิมพ์
จะได้รับรางวัลคือ ยกเว้นไม่เก็บค่าหนังสือพิมพ์ และจะได้รับหนังสือพิมพ์อ่านเป็นพิเศษ นับว่า
เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสามารถทางด้านอักษรศาสตร์ของนักเรียน และยังก่อให้เกิด
ความพากขุมใจและความเชื่อมั่นในตนเองอีกด้วย

อัลลัมซัญญุโยษสมัย หรือชื่อภาษาอังกฤษเรียกว่า Echo de l' Assomption ของ
โรงเรียนอัลลัมซัญญุ กำหนดออกราย ๓ เดือน เริ่มออกครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๔๗

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๒.๕ x ๒๐ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๑๓๐ หน้าขึ้นไป

เนื้อหา อัลลัมซัญญุโยษสมัย แบ่งเนื้อเรื่องออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่เขียนเป็นภาษา
ฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ กับส่วนที่เขียนเป็นภาษาไทย สำหรับเนื้อเรื่องภาษานั้นประกอบด้วย
คำนำ ซึ่งเป็นข้อเขียนที่ให้ความรู้ทั่วไปและคำสอนทางศาสนา เรื่องอ่านเล่นประเภทนิทาน นวนิยาย

๑ หลวงจันทรามาศย์, "คำนำ," กุลสตรี ๑ (เมษายน ๒๔๔๘): ๓ - ๔.

กริภาค ข่าวโรงเรียน ความรู้รอบตัว ขำขัน เป็นต้น ภาพประกอบภายในเล่ม เป็นภาพถ่ายขาว-ดำ ประกอบกิจกรรมของโรงเรียนและประกอบข่าวบุคคล ส่วนภาพประกอบเนื้อเรื่องซึ่งเป็นภาพลายเส้นขาว-ดำ มีจำนวนน้อย

เรื่องต่าง ๆ ที่นำมาลงพิมพ์นั้น คณะจารย์และนักเรียนของโรงเรียนอัสสัมชัญได้ช่วยกันเขียน โดยเฉพาะคอลัมน์กริภาค คณะผู้จัดทำได้กำหนดลักษณะคำประพันธ์และหัวข้อให้นักเรียนเขียนส่งมา การเปิดคอลัมน์นี้ช่วยทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำวารสารและยังส่งเสริมความสามารถทางการประพันธ์ของนักเรียนอีกด้วย

✓ เด็กไทย ของโรงพิมพ์เจริญผล กำหนดออกรายเดือน เริ่มออกในวันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ และเลิกในปีเดียวกัน เด็กไทย ถือเป็นนิตยสารสำหรับเด็กเล่มแรกของไทย ซึ่งเอกชนเป็นผู้จัดทำ^๑

บรรณาธิการได้แจ้งความมุ่งหมายของการออก เด็กไทย ว่า ความประสงค์ของการออกเด็กไทยนี้ ข้อใหญ่ใจความมีอยู่ว่า เพื่อให้ความเพลิดเพลินมีอยู่ในระหว่างเด็กไทยด้วยกันอย่างหนึ่ง เพื่อเปิดโอกาสให้สหายของเราซึ่งใคร่ในการเขียนแต่งส่งเรื่องมาลงอ่านผู้กันฟังอย่างหนึ่ง สรุปความ เพื่อให้เป็นสหายของเด็กไทยโดยแท้จริง การเตือนใจในข้อที่เห็นควรจริง ๆ ก็จะมีผู้บ้างฉันทสหาย ไม่น่ามากก็น้อย^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔.๕ x ๑๔.๕ ตร.ซม. จำนวน ๓๒ หน้า

เนื้อหา เป็นนิตยสารที่ให้ความเพลิดเพลินแก่เด็กได้เป็นอย่างดี เพราะภายในเล่มบรรจุเรื่องสั้นหลายเรื่องซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องตื่นเต้น มจกัญญ์ นิทานสุภาสิต ขำขัน เรื่องที่ให้ความรู้ เสนอสิ่งละอันพันละน้อยเกี่ยวกับภาษาไทย ธรรมชาติวิทยา เรื่องของเด็กต่างประเทศที่สมควรยกย่องและถือเป็นเยี่ยงอย่าง ปัญหาทดลองสมอง และสิ่งที่จะขาดมิได้คือ คติภาสิตสอนใจเด็ก เรื่องที่นำมาลงค่อนข้างยาวประมาณ ๔ หน้ากระดาษ ไม่แจ้งชื่อผู้เขียน นอกจากเป็นเรื่องที่แปล

^๑"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า,

^๒"คำนำ," เด็กไทย ๑ (สิงหาคม ๒๕๖๔): ก.

และ เรียบ เรียงมาจากหนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศจะบอกแหล่งที่มาของเรื่องให้ทราบ ภาพประกอบ
เนื้อเรื่องค่อนข้างน้อย เป็นภาพลายเส้นขาว-ดำ

เด็กไทย เป็นตัวอย่างของนิยายสารสำหรับเด็กซึ่งมีผู้จัดทำเพียงคนเดียว ทั้งนี้เพราะไม่
ปรากฏชื่อผู้เขียนคนอื่น นอกจากชื่อ นายนพ เท่านั้น และนาน ๆ ครั้งจึงลงชื่อกำกับไว้ นอกจากนี้
ภาพบนปกของเด็กไทย เล่ม ๑ เป็นภาพผู้ชายกำลังนั่งพิมพ์ดีด และมีคำบรรยายใต้ภาพว่า "บรรณาธิการ
เขายั่งอยู่คนเดียว"^๑

ลูกเสือสยาม เป็นหนังสือพิมพ์ทางราชการลูกเสือ ของแผนกอุปนายกสภากรรมการกลาง
จัดการลูกเสือแห่งประเทศไทย กองการลูกเสือ กรมพลศึกษา กระทรวงธรรมการ กำหนดออกรายเดือน
เริ่มออกครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๖๕

วัตถุประสงค์ เพื่อ เผยแพร่ข่าวสาร เกี่ยวกับลูกเสือและความรู้ทั่วไป หนังสือพิมพ์ลูกเสือสยาม
ออกมาเป็นเวลานาน แต่ช่วงระยะเวลาที่ลูกเสือสยามมีความสมบูรณ์ทั้งรูปแบบและเนื้อหาอยู่ในสมัยที่
ขุนสุนทรปริวรรต เป็นบรรณาธิการ คือในปี พ.ศ.๒๔๗๗ เล่ม ๑๓ ตอน ๓ - ๔ เป็นต้นไป

ลักษณะรูปเล่ม ขนาดของลูกเสือสยาม ซึ่งออกในระยะแรกประมาณ ๒๒.๕ × ๒๔.๕
ตร.ซม. ต่อมาได้ลดขนาดลงเหลือ ๒๐ × ๒๔ ตร.ซม. จำนวนหน้าไม่แน่นอนประมาณ ๕๐ หน้า
ขึ้นไป

เนื้อหา เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ทางราชการลูกเสือ การลงเรื่องต่าง ๆ จึงมีขอบเขต
จำกัด บรรณาธิการได้วางกรอบไว้ว่า บรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่ควรจะลงในหนังสือพิมพ์นี้ได้ จะเป็น
แผนกวิชาการสารคดี ปันเทิงคดี และปกิณกคดีใด ๆ ก็ตาม ต้องหนักไปในทางช่วยการฝึกและอบรม
ในทางสร้างสรรค์มรรยาทโดยตรงเท่านั้น สิ่งใดที่แสดงต่อจริยศึกษาหรือพลศึกษา และโดยเฉพาะ
อย่างยิ่งต่อหลักการลูกเสือ จะไม่มีที่จับอยู่ในหนังสือพิมพ์นี้เลย^๒ เนื้อหาเน้นหนักข่าวกิจกรรมของ
ลูกเสือทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภาพประกอบเนื้อเรื่องไม่มี มีเพียงภาพถ่ายขาว-ดำ ประกอบ
ข่าวกิจกรรมของลูกเสือ

^๑(ภาพบนปกหน้า) เด็กไทย ๑(สิงหาคม ๒๔๖๕): ปกหน้า.

^๒"บรรณาธิการบันทึก," ลูกเสือสยาม ๑๔(มกราคม ๒๔๗๕): ๖๔ - ๗๐.

ข้อเขียนภายในเล่ม เป็นความร่วมมือและความช่วยเหลือของผู้ที่ร่วมหรือเกี่ยวข้องกับ
กิจการลูกเสือ เขียนเรื่องส่งมา เช่น ครูเทพ เป็นต้น

หนังสือพิมพ์นักเรียน เป็นหนังสือที่แพร่หลายมากของ นายแช เศรษฐบุตร^๑ กำหนดออก
รายปักษ์ทุกวันที่ ๑ และวันที่ ๑๕ ของเดือน เริ่มออกเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๖๕ และเลิกออก
ในปี พ.ศ.๒๔๖๙

หนังสือพิมพ์นักเรียนนี้ มีความมุ่งหมายจัดให้เป็นหนังสือช่วยในการศึกษาของเด็ก นักเรียน
และลูกเสือทั่วไป^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๙ x ๒๕ ซม. จำนวน ๑๖ หน้า

เนื้อหา วัตถุประสงค์หลักของหนังสือพิมพ์นักเรียน มุ่งจะให้ เป็นหนังสือช่วยในการศึกษา
ของเด็ก นักเรียนและลูกเสือทั่วไป จะลงเรื่องเฉพาะที่เกี่ยวกับวิชาความรู้และ เรื่องที่เป็นสาระ
ประโยชน์แก่เด็ก นักเรียนชาย หญิง และลูกเสือ เรื่องที่เป็นคติและสนุกขบขัน ออกปัญหาต่าง ๆ
ให้ทาย เป็นการฝึกฝนความรู้ กับรับตอบวิชาแผนกความรู้ทั่วไป (คำถาม คำตอบ) และตลอดจน
ตัวละครกการันต์ก็จะพยายามใช้ตามแบบปทานุกรมของกระทรวงศึกษาธิการ^๓ หนังสือพิมพ์นักเรียน
ของนายแช เศรษฐบุตร นี้มีเนื้อหาสาระต่างไปจาก หนังสือพิมพ์ที่ออกตามโรงเรียนโดยทั่วไป
ผู้จัดทำได้เสนอเรื่องและคอสมันต์ต่าง ๆ เช่น สุขวิทยา ไซภาษา วิทยาสงเคราะห์ เลขวิธีลัด
ถาม-ตอบปัญหา ข้อสอบไล่ต่าง ๆ ขวนหัว นิทาน เรื่องอ่านเล่น หลักจรรยา ภาษศิลป์เพื่อช่วย
อบรมและให้คิดแก่เด็ก นอกจากนี้ได้จัดคอสมันต์สนทนากับผู้ปกครอง สนทนากับนักเรียน อันจะเป็น
กระจุกสะทอนให้ทราบถึงความนึกคิดทั้งของ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และเด็กของท่าน ข่าวและเรื่อง
น่ารู้สำหรับลูกเสือ คอสมันต์ตอบปัญหาชิงรางวัล ประกวดเรียงความชิงทุนการศึกษา เป็นต้น

หนังสือพิมพ์นักเรียน เป็นที่นิยมกันมากในหมู่ผู้อ่านทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ประกอบกับบรรณาธิการ
เปิดโอกาสให้นักเรียนชาย หญิง และลูกเสือ ส่งความคิด ความเห็น และเขียนเรื่องมาลงเพื่อเป็น

^๑"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๒แช เศรษฐบุตร, "แจ้งความ," หนังสือพิมพ์นักเรียน ๑(๑ ตุลาคม ๒๔๖๕): ๑๖.

^๓เรื่องเดียวกัน.

การฝึกฝนวิชาความรู้ที่ได้เล่าเรียนมา และขอเชิญท่านผู้ปกครองนักเรียน ท่านที่ใส่ใจในการศึกษา อาจารย์และครูส่งความคิดความเห็นหรือ เรื่องและวิชาความรู้มาลง^๑ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีผู้ทรงคุณวุฒิ เขียนเรื่องส่งมาร่วมด้วย อาทิเช่น พระยาอนูมานราชชน หลวงสารานุประพันธ์ พระวรเวทย์พิสิฐ นายชิต บุรทัต นาคะประทีป ตลอดจนครูและนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ

สวนกุหลาบวิทยา เป็นหนังสือพิมพ์รายเดือน ของโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กำหนดออกรายเดือน เริ่มออกในปี พ.ศ.๒๔๖๕

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๕ x ๒๔ ตร.ซม. ต่อมาได้เพิ่มขนาดเป็น ๑๗.๕ x ๒๔ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๓๐ - ๑๐๐ หน้า

เนื้อหา สวนกุหลาบวิทยา เป็นหนังสือพิมพ์ที่มุ่งจะให้ความรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ นั้นมาประกอบการเรียนได้ ตัวอย่างเช่น ความรู้ทางภาษาไทย ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภาษา อังกฤษ เป็นต้น สำหรับผู้อ่านที่ชอบกีฬา คณะผู้จัดทำได้จัดคอลัมน์กีฬาที่น่าสนใจ คอลัมน์กรีฑาสำหรับ ผู้ที่ชอบแต่งโคลง กลอน ข่าวโรงเรียน ข่าวนักเรียน และข่าวความก้าวหน้าของศิษย์เก่า ส.ก. เนื้อเรื่องบันเทิง จะลงคละกันไปทั้งนิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย เรื่องยาวหลายตอนจบ ชวนหัว ซึ่งเป็น คอลัมน์ข่าวสั้นที่นักเรียนสวนกุหลาบทั้งศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันส่งมาลง นับได้ว่าสวนกุหลาบวิทยา เป็น หนังสือพิมพ์ที่เทียบพร้อมทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ภาพประกอบ เนื้อเรื่องค่อนข้างมาก ทั้งภาพ ลายเส้น สายสกรีน การจัดภาพประกอบ เนื้อเรื่องภายในเล่มแตกต่างจากการจัดภาพประกอบในปัจจุบัน คือจะจัดภาพประกอบเด่น ๆ ไว้ที่ด้านหลังของปกหน้า ก่อนหน้าสารบัญ มีคำบรรยายใต้ ภาพประกอบพร้อมทั้งแจ้งว่าให้อู เรื่องนั้นได้ที่หน้าใด นอกจากนี้ยังได้ลงภาพการ์ตูนซึ่งนักเรียนเป็นผู้วาดส่งมา

โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงและตั้งมานาน ทั้งได้ผลิตนักเรียน ออกมาหลายรุ่น ด้วยเหตุนี้เมื่อทางโรงเรียนได้ออกสวนกุหลาบวิทยา จึงมีผู้ให้ความสนใจเขียนเรื่อง ส่งมายังบรรณาธิการเป็นจำนวนมาก บรรดานักเขียนที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นและได้เขียนเรื่องให้ได้แก่ แลงทอง แม่อนงค์ ยาขอบ ดอกไม้สด กุหลาบ สายประคิษฐ์ เสฐียรโกเศศ และนาคะประทีป

^๑ เรื่องเดียวกัน.

นอกเหนือจากบรรดานักเขียนที่มีชื่อเสียงแล้ว คณาจารย์ นักเรียนและศิษย์เก่าสวนกุหลาบก็ได้ช่วยเขียนเรื่องด้วย อาทิเช่น น.อมาทยกุล (หนู อมาตยกุล เขียนเรื่องกีฬา) ศิวะ ศรียานนท์ (วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ขณะนั้นเป็นอาจารย์อยู่ที่โรงเรียนสวนกุหลาบ เชียงวรณคดีไทย) กมล ภาพิจิตร ประทีป คล่องตรวจโรค ขาวเหมือ (ชีวา กิตานนท์ เขียนเรื่องของนักเรียน) เป็นต้น

แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์ หนังสือพิมพ์ราย ๔ เดือน ของโรงเรียนเทพศิรินทร์ ออกประจำเดือนมิถุนายน กันยายน ธันวาคม และ มีนาคม เริ่มออกครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๖๔

ความมุ่งหมายของการออกแถลงการศึกษาเทพศิรินทร์ ก็เพื่อใช้เป็นสื่อในการติดต่อระหว่างนักเรียนเก่าทั้งหมดและนักเรียนใหม่ทั้งโรงเรียน และเพื่อเป็นการส่งเสริมการศึกษาให้มั่นคงยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่บุตรหลานต่อไปข้างหน้า^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๒.๕ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๖๐ - ๑๐๐ หน้า

เนื้อหา เน้นการลงข่าวของโรงเรียนและข่าวของศิษย์เก่าเทพศิรินทร์ ทั้งนี้เพื่อใช้ แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์ เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน เรื่องที่ให้ความรู้ทั่วไป และเรื่องอ่านเล่นซึ่งจะต้องช่วยส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โอวาทพระฐานาเปรียญ วัดเทพศิรินทร์ ซึ่งเป็นบทความประจำ และสุภาสิต เป็นต้น

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณาจารย์ นักเรียนปัจจุบัน และศิษย์เก่าของโรงเรียนเทพศิรินทร์ หนังสือพิมพ์เด็ก ของ นายเพียว ตั๊ดตระกูล กำหนดออกรายทศ ทุกวันที่ ๑๐, ๒๐, ๓๐ ของเดือน เริ่มออกครั้งแรกในวันอาทิตย์ที่ ๑๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ และเลิกในปีเดียวกัน

นายเพียว ตั๊ดตระกูล บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์เด็ก ได้แจ้งความมุ่งหมายของการออกไว้ว่า ปฏิสนธิของหนังสือพิมพ์นี้ก็เพื่อต้องการจะรวบรวมข่าวสาร วิทยากร คตินิยาย ความเห็น และข่าวกิจการต่าง ๆ ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์ เป็นเครื่องบันเทิงใจและเป็นเครื่องทุนความรู้แก่เด็กทั่วไป^๒

^๑ออบ ไชยวสุ, "แจ้งความ," แถลงการศึกษาเทพศิรินทร์ ๖ (ธันวาคม ๒๔๗๑): ปกหลัง.

^๒เพียว ตั๊ดตระกูล, "หนังสือพิมพ์เด็ก," หนังสือพิมพ์เด็ก ๑ (๑๔ กรกฎาคม ๒๔๖๖): ๑๔.

ลักษณะรูปเล่ม เนื่องจากต้นฉบับของหนังสือพิมพ์เด็ก อยู่ในรูปไมโครฟิล์ม จึงไม่ทราบขนาดรูปเล่มที่แท้จริง จำนวนหน้าประมาณ ๓๐ หน้า

เนื้อหา ในระยะเริ่มแรก บรรณาธิการมุ่งจัดทำสำหรับเด็กนักเรียนชาย นักเรียนหญิง ลูกเสือ และเด็กทุก ๆ คน เสนอข่าว ความรู้ประกอบการเรียน เช่น ภาษาไทย คำขวัญ-พิธีจันฎุมิศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ ความรู้อันจะก่อประโยชน์ต่อลูกเสือ เศรษฐวิทยาเป็นเกร็ดความรู้ บทกลอน เรื่องอ่านเล่นสั้น ๆ ประเภทนิยายเกี่ยวกับความกล้าหาญซึ่งแปลหรือเรียบเรียงมาจากต้นฉบับภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้คณะผู้จัดทำยังช่วยให้นักเรียนได้รับการศึกษาทางอ้อมด้วยการใช้ตัวละครดการ์นต์ให้ถูกต้องตามแบบปทานุกรมหรือตามแบบที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้ว ถามปัญหาข้อสอบข้อมง่าย ๆ ซึ่งผู้ถูกจะได้รับรางวัลทุนเล่าเรียนเพื่อปลุกใจให้เกิดมีมานะและได้จัดคอลัมน์คำถาม-คำตอบเพื่อตอบข้อสงสัยต่าง ๆ ของนักเรียน สำหรับนักเรียนและเด็กทั่วไปซึ่งเป็นสมาชิกของหนังสือพิมพ์เด็ก ที่มีความประสงค์จะซื้อหนังสือหรืออุปกรณ์การเรียน ทางคณะผู้จัดทำจะจัดการซื้อและส่งไปให้ โดยที่ผู้ซื้อจะต้องส่งเงินตามราคาของและรวมค่าส่งมายังผู้จัดทำ แต่ในระยะหลังหนังสือพิมพ์เด็ก ได้เบนเข็มการจัดทำเพื่อเด็กไปสู่นักเรียนทั่วไป เนื้อหาหลายประเภทและหลายระดับ^๑

ผู้เขียนเรื่องประกอบด้วย คณะผู้จัดทำและผู้เขียนภายนอกที่มีชื่อเสียง และก็เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์นักเรียนอื่น ๆ ที่เปิดรับเรื่องและความคิดเห็นทั่วไปของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง ลูกเสือ หรือเด็กสามัญที่เขียนขึ้นตามความคิดของตนเอง ถ้าเรื่องใดได้รับการพิจารณาลงพิมพ์ผู้เขียนก็จะได้รับหนังสือพิมพ์เด็กอ่านฟรี^๒

ปี ๒๔๖๗ โรงเรียนวัดเบญจมบพิตรได้จัดทำ เบญจมานุสาสน์ กำหนดออกรายเดือน แต่ออกได้ไม่นานก็ต้องเลิกไปในปีเดียวกัน ส่วนโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยได้ออก คอลเลจนิวส์ ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ เช่นกัน^๓

^๑ เพียว แคตตะระกุล, "จากโต๊ะบรรณาธิการ," หนังสือพิมพ์เด็ก ๑ (๑๐ กันยายน ๒๔๖๖):

๑๖๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ "นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

๘ क्रमेण หนังสือพิมพ์รายปักษ์ของ สวัสดิ์ จุฑะรพ ออกทุกวันที่ ๑ และ ๑๔ ของเดือน เริ่มออกเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ และเลิกในปีเดียวกัน

หนังสือพิมพ์क्रमेण ถือกำเนิดมาจาก หนังสือक्रमेण ซึ่งแพร่หลายไปตามโรงเรียน ชายหญิงหลายแห่ง บรรจุเรื่องบันเทิงคดี เกียรติวิทยา กวีนิยาย และความรู้อื่นเป็นแก่นสาร ฯลฯ ซึ่งได้จัดทำโดยชาวคณะที่เป็นเด็ก และจากความนิยมหนังสือक्रमेणนี้ เป็นแรงสนับสนุนให้ คณะผู้จัดทำออก หนังสือพิมพ์क्रमेण ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นหนังสือพิมพ์ เริงรมย์สำหรับ นักเรียนชายและนักเรียนหญิง ภายในเล่ม เสนอเรื่องบันเทิงคดีทั้งสั้นและยาว ไทยและเทศ เกียรติวิทยา กวีนิยาย ฯลฯ ตามลักษณะของหนังสือบันเทิงคดีสามัญ เพื่อเผยแพร่วิชาอักษรศาสตร์ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันตามโอกาสและความสามารถที่จะทำได้ สรรพบรรดาเรื่องราว ต่าง ๆ ที่บรรจุในเล่ม คณะจะพยายามไม่ให้มีเรื่องในเชิง เสียดสีระหว่างคณะหรือบุคคลลงเป็น อันขาด^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๒.๕ × ๑๗.๕ ตร.ซม. จำนวนหน้าไม่แน่นอนประมาณ ๒๐๐ หน้า

เนื้อหา เน้นหนักด้านบันเทิงคดี ซึ่งประกอบด้วยเรื่องสั้น นวนิยาย เรื่องยาวที่เขียนขึ้นเอง หรือแปลมาจากต้นฉบับภาษาต่างประเทศ สรวลเกษมซึ่งเป็นคอลัมน์ข่าวชั้นประจำฉบับ ด้านความรู้ ลงเรื่องวิธีรักษาสุขภาพ ความรู้รอบตัว คำประพันธ์ และคอลัมน์ "क्रमेण" เป็นการตอบปัญหา และรับฟังความคิดเห็นของผู้อ่าน ภาพประกอบภายในเล่มมีทั้งภาพถ่ายและลายสกรีน คณะผู้จัดทำ ได้กำหนดว่าจะลงไม่น้อยกว่า ๔ ภาพ นักรวาดภาพประจำได้แก่ สวัสดิ์ จุฑะรพ

ผู้เขียนเรื่องให้ หนังสือพิมพ์क्रमेण มีจำนวนมาก และเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันเคย อาทิเช่น แม่อนงค์ ร. วุฒากิตย์ ศรีบูรพา ม. ชูพิณิจ อาษา พรานบุรพ์ ป. บูรณศิลป์ ฯลฯ

ราชินีบำรุง ของโรงเรียนราชินี กำหนดออกราย ๒ เดือน เริ่มออกครั้งแรกเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๐

^๑ สวัสดิ์ จุฑะรพ, "จุดประสงค์ของक्रमेण," क्रमेण ๑ (๑๔ ตุลาคม ๒๔๖๔): ค.

น.ส. เป้า วิมุกตีกุล บรรณาธิการิณีของหนังสือพิมพ์ราชินีบำรุง ได้แจ้งถึงจุดประสงค์ของการออกและวัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

หนังสือพิมพ์ราชินีบำรุง ไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้น เคยมีมาแล้ว แต่ถอนกลับไป และได้ถูกปลุกขึ้นใหม่ ในการที่ทำเช่นนี้ จะเป็นด้วยความประสงค์ที่จะแสดงความโก้ เก๋ ความเก่ง หรืออวดฉลาด หรือหาชื่อเสียงอย่างไร เช่นนั้นก็ไม่มีเลยจนผิดทีเดียว เราทำด้วยความรักโรงเรียน ด้วยความสนุกในการเขียน และด้วยความอยากจะให้เด็ก เรียนมีความเพลิดเพลินใจ ในการเป็นไปของโรงเรียน ...

โรงเรียนที่มีนักเรียนประจำมากนั้นง่ายที่จะทำให้สนุก เพราะนักเรียนมีเวลาอยู่ในโรงเรียนมาก ตั้งกีฬา ตั้งสโมสรต่าง ๆ บำรุงการสมาคม แต่สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนไปมามาก จะตั้งอะไร เช่นนี้ก็ไม่ว่างแท้ เราจึงหวังว่าหนังสือพิมพ์จะช่วย *

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๖.๕ ซม. จำนวนหน้าไม่แน่นอนประมาณ ๕๐ หน้า

ขึ้นไป

เนื้อหา หนังสือพิมพ์ราชินีบำรุง เป็นหนังสือพิมพ์สำหรับโรงเรียน จัดทำโดยคณะนักเรียนของโรงเรียนราชินี มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของโรงเรียน ให้นักเรียนเก่าได้ทราบความเป็นไปของโรงเรียนเสมอ เพื่อจะได้มีการติดต่อเชื่อมความสัมพันธ์กันไว้ ความบันเทิง เสนอนิทาน นวนิยายสำหรับเด็กซึ่งลงติดต่อกันมาตั้งแต่ปี ๒๔๗๓ เช่น เรื่อง ชีวิตเด็กน้อย ความลึกลับในรถตุ้ เข้าใจว่าจะ เป็นนวนิยายสำหรับเด็กที่แต่งขึ้นเองมีใช้แปล^๒ บทละคร คำสั่งสอนประจำเดือน อาหารประจำเดือน เป็นต้น

ข้อเขียนภายในเล่มได้รับความร่วมมือจาก ครู อาจารย์ และนักเรียนของโรงเรียนราชินี ยุพราชวิทยา หนังสือพิมพ์รายเดือนของโรงเรียนประจำมณฑลพวยผิง "ยุพราชวิทยาลัย" เริ่มออกในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๑

หนังสือพิมพ์ยุพราชวิทยานี้ แต่เดิมเมื่อยังมีได้พิมพ์เป็นเล่ม มีนักเรียนรุ่นเก่าของโรงเรียนเริ่มคิดออกประจำโรงเรียน โดยใช้วิธีเขียนใส่แผ่นกระดาษฟูลสะแกที่ติดฝาผนัง ออกสัปดาห์ละครั้ง

* เป้า วิมุกตีกุล, "ความมุ่งหมาย," ราชินีบำรุง ๑ (กุมภาพันธ์ ๒๔๗๐): ๑.

^๒"นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

สำหรับอ่านกันเล่นในโรงเรียน อาจารย์บางคนเรียนที่สามารถบ้าง เป็นผู้รวบรวมกันเรื่อยมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๔ การที่ออกหนังสือเช่นนี้ ก็เพื่ออบรมให้นักเรียนสนใจต่อภาษาไทย^๑ ในขณะเดียวกัน ยังเป็นการอุปการะให้นักเรียนชั้นสูง ๆ ได้มีโอกาสแปลเรื่องในภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ทำให้ความรู้ทางภาษาเฟื่องฟูขึ้น ช่วยเหลือในการเรียนภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรของโรงเรียน ขึ้นอีก เอนกประการ นอกจากนั้นก็เป็นการป้องกันการเที่ยวเตร่ในเวลาว่างก็ต้องนั่งชลุกอยู่กับ การแปล และการเขียนเรื่องเป็นเครื่องชักจูงให้รักใคร่ในการเรียนได้อีกทางหนึ่ง^๒ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ ยุพราชวิทยา ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ จึงมีบุคคลทั้งภายนอกและภายในโรงเรียนขอร้อง ให้คิดพิมพ์เป็นเล่ม ฮักทั้งทางมณฑลพายัพยังมีหนังสือพิมพ์ที่ดีพอ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จึงได้คิด จะออกหนังสือพิมพ์ที่เป็นหลักฐาน ประกอบกับครูใหญ่ได้เรียนปรึกษากับท่านกรรมการมณฑล ซึ่งท่าน ก็เห็นชอบด้วย ทั้งยังเสนอแนะให้ใช้หนังสือพิมพ์นี้เป็นเสมือนครูช่วยอบรมครูประจำบาล ซึ่งมีความรู้อ่อน ในมณฑลพายัพ ทั้งหมดนี้เป็นจุด เริ่มต้นของหนังสือพิมพ์ยุพราชวิทยา

วัตถุประสงค์ของหนังสือพิมพ์ก็เพื่อจัดผดุงความเจริญทางฝ่ายอักษรศาสตร์ มีการประพันธ์ ร้อยแก้ว โคลง ฉันท์ กาพย์กลอนต่าง ๆ กัน เพื่อจักเผยแพร่นักกระตาศของหนังสือพิมพ์ "ยุพราชวิทยา" ให้เป็นเสมือนหนึ่งสนามสำหรับประลองฝีปากนานานักประพันธ์^๓

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๒.๕ × ๑๗.๕ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๑๒๐ หน้า

เนื้อหา หนังสือพิมพ์ยุพราชวิทยา มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดผดุงความเจริญทางฝ่ายอักษรศาสตร์ จึงได้เปิดคอลัมน์คำประพันธ์ "ยุพราชวิทยานุสร" ให้ผู้อ่านเขียนส่งมาลง เพื่อช่วยอบรมครูประจำบาล ได้เสนอเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา การสอนของครูประจำบาล เกร็ดความรู้ พระธรรมเทศนา ข่าว โรงเรียน สำหรับความบันเทิง เสนอนวนิยายเรื่องยาวซึ่งเขียนโดยนักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียง หรือ นักเรียนร่วมแต่งหรือแปลส่งมาให้

^๑ ชุ่ม ฅ บางช้าง, "แถลงการบรรณาธิการ," ยุพราชวิทยา ๑ (กันยายน ๒๔๗๑): ๑๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

ผู้เขียนเรื่องได้แก่ คณะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ยุพราชวิทยาลัย นักประพันธ์ผู้มีชื่อเสียงและ
นักเรียนของโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

✓ ลูกเสือ (Thai Scout's Magazine) ของคณะลูกเสือแห่งชาติ กำหนดออกรายเดือน
เริ่มออกในปี พ.ศ. ๒๔๗๔

วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมกิจการลูกเสือ เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ สารคดี กิจกรรม
และการเคลื่อนไหวของลูกเสือ^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๖.๕ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๔๐ หน้า

เนื้อหา เน้นการเสนอข่าวและกิจกรรมของลูกเสือทั้งในประเทศและต่างประเทศ
ความรู้ที่ลูกเสือควรทราบ สารคดีทั่ว ๆ ไป ภาพประกอบเนื้อเรื่องในวารสารลูกเสือ ค่อนข้างน้อย
และพิมพ์ไม่ชัดเจน ส่วนมากจะลงภาพถ่ายขาว-ดำ ประกอบกิจกรรมและข่าวของลูกเสือ

ข้อเขียนและบทความ เกิดจากความร่วมแรงร่วมใจของคณะผู้จัดทำและลูกเสือทั่วไป

ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ นายลมูล พุนรีวิทยากิจ ได้จัดทำวารสารสำหรับเด็กชื่อ อุดมพันธ์
กำหนดออกรายสัปดาห์ เน้นความบันเทิง และใน พ.ศ. ๒๔๙๓ หนังสือสแตนด์การ์ดได้ทำ สแตนด์การ์ด
สตีว เค้นท์ซิปพลี เม้นท์ซิป ถือเป็นนิตยสารให้ความรู้ทางภาษาอังกฤษของเรารุ่นแรก^๒

✓ อนุภาซาด (Thai Junior Red Cross Magazine) ของกองอนุภาซาด กรมพลศึกษา
กำหนดออกปีละ ๔ ฉบับ เริ่มออกครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๔

ความมุ่งหมายของการออกหนังสือพิมพ์อนุภาซาด เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เด็กทั่วไป
ทำนองหนังสือพิมพ์สำหรับเด็ก แต่มีเรื่องราว ข่าว และหลักการของกาซาดด้วย^๓

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๕.๕ ตร.ซม. จำนวน ๔๒ หน้า

เนื้อหา มุ่งเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของอนุภาซาดให้อนุสมาชิกทั่วไปได้ทราบ และ

^๑ "วัตถุประสงค์," ลูกเสือ ๓๖ (มกราคม ๒๕๑๔): (๕)

^๒ "นิทรรศการ ๑๕๐ ปี ของหนังสือเด็ก," ไม่ปรากฏเลขหน้า.

^๓ อุดล สุวรรณผล, "แจ้งความกองอนุภาซาด กรมพลศึกษา เรื่องการออกหนังสือพิมพ์
อนุ + กาซาด," อนุภาซาด ๔ (มิถุนายน ๒๕๙๗): ๔๒.

ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งหวังที่จะให้ความรู้และความบันเทิงแก่อนุสมาชิก ซึ่งได้แก่นักเรียนสตรีทั่วไป ที่มีอายุระหว่าง ๖ - ๑๘ ปี เนื้อหาเน้นการเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของอนุภาซาคทั้งในประเทศ และทั่วโลก ความรู้ซึ่งอนุภาซาคควรทราบ เช่น การปฐมพยาบาล อนามัย เป็นต้น ความรู้ทั่วไป นิทานชาดก บทละคร ปริศนาอักษรไขว้ ตำราอาหาร ฯลฯ ภาพประกอบภายในเล่มส่วนใหญ่ ลงภาพถ่ายขาว-ดำประกอบข่าวกิจกรรมของอนุภาซาคทั่วประเทศ

ผู้เขียนเรื่องได้แก่ คณะผู้จัดทำ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ และอนุสมาชิก

ชัยพฤกษ์ เป็นนิตยสารรายปักษ์สำหรับนักเรียนทั่วไป ซึ่งแต่เดิมสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นเจ้าของ เริ่มออกเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๗ เมื่อสภาวัฒนธรรมล้มเลิกไปแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้รับนิตยสารฉบับนี้มาเป็นเจ้าของ และมอบให้ไทยวัฒนาพานิชเป็นผู้ดำเนินการพิมพ์และจำหน่าย โดยมีกรรมการซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจัดตั้ง เป็นผู้ควบคุมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์^๑ และภายหลังได้ยกเลิกไป

วัตถุประสงค์ดั้งเดิมของนิตยสารชัยพฤกษ์ นายเปลื้อง ณ นคร บรรณาธิการคนแรก ได้แถลงว่าเจตนาของหนังสือนี้คือ การเป็นมิตรดีของสหായุวชน การช่วยในความเจริญงอกงามของจิตใจ เพื่อความสำเร็จในชีวิตอันเป็นชัยชนะยิ่งของคน^๒ ภายหลังเมื่อห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ไทยวัฒนาพานิช ได้รับดำเนินงานจัดทำนิตยสารชัยพฤกษ์ทั้งหมด ได้ตั้งวัตถุประสงค์ใหม่คือ เพื่อให้ความรู้ทั่วไป เพื่อการพักผ่อน บันเทิง และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อช่วยแนะแนวทางด้านการศึกษาและอาชีพ เพื่อช่วยส่งเสริมความคิด สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อส่งเสริมให้มีทัศนคติอันดีงามในการดำรงชีวิต^๓ และได้เปลี่ยนกำหนดออกเป็นรายเดือน ออกทุกวันที่ ๒๒ ของเดือน

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๒ x ๓๑ ซม. จำนวน ๔๘ หน้า

เนื้อหา นิตยสารชัยพฤกษ์ มีภาคีตประจำหนังสือว่า วิทยา นาม นรลย รูปมธิก

^๑ เปลื้อง ณ นคร, "การทำหนังสืออ่านสำหรับเยาวชน," ใน รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กกลุ่มอายุ ๑๑ - ๑๖ ปี, หน้า ๔๔.

^๒ เปลื้อง ณ นคร, "บรรณาธิการแถลง," ชัยพฤกษ์ ๑(๑ มกราคม ๒๔๙๗): ๑.

^๓ "วัตถุประสงค์," ชัยพฤกษ์ ๑๘(กรกฎาคม ๒๕๑๔): ๑.

ซึ่งแปลว่า วิชาเป็นความงามยิ่งของคน ด้วยเหตุนี้คณะผู้จัดทำจึงได้เสนอเนื้อหาทั้งที่ให้ความรู้ ความบันเทิง และเรื่องอันก่อประโยชน์แก่นักเรียนโดยทั่วไป ในระยะแรกได้แยกเรื่องเป็นแผนกต่าง ๆ ได้แก่ "ชีวิตแบบอย่าง" เป็นเรื่องของนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีผลการเรียนดีเด่น "วิทยาศาสตร์" "ภาษา" "นิทาน-เรื่องอ่านเล่น" "ประวัติบุคคลสำคัญ" "ภาพยกลอน" "ภาพ" เป็นภาพเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทยพร้อมคำบรรยาย บทความพิเศษ เบ็ดเตล็ด เช่น ข่าวนั้น ความรู้รอบตัว การฝีมือ ภาพข่าว เป็นต้น ระยะต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ได้ทิ้งแนวเดิม คอลัมน์ที่เพิ่มขึ้นคือ ภาษาอังกฤษ นิตยสารชัยพฤกษ์ เป็นนิตยสารที่ได้รับความนิยมจากนักเรียนเป็นจำนวนมาก เรื่องและคอลัมน์ภายในเล่มชวนอ่าน เพราะมีหลายเรื่อง หลายรส เรื่องที่น่าสนใจไม่ยวดยิ่ง สิ่งสำคัญคือ มีภาพประกอบเนื้อเรื่องเป็นจำนวนมาก

ผู้เขียนเรื่องประกอบด้วยคณะผู้จัดทำและนักเขียนอิสระซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี เช่น จันทวี ศิริบุญรอด นายแพทย์บุญส่ง เลชะกุล ปรีชา อมาตยกุล พรรณนะแพทย์ กาญจนากพันธ์ เป็นต้น

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ คณะกรรมการสวัสดิการเด็ก สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดให้มีการประกวดหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ซึ่งได้แบ่งประเภทออกเป็นหนังสือทั่วไป วารสาร และหนังสือพิมพ์ ประเภทวารสารที่ได้รับรางวัลได้แก่ วารสารชัยพฤกษ์ของไทยวัฒนาพานิช^๑ และในปีเด็กสากล พ.ศ. ๒๕๒๒ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผลงานด้านสื่อมวลชนที่เกี่ยวกับเด็ก ด้านวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ และวารสาร พิจารณาเห็นว่าวารสารชัยพฤกษ์เป็นวารสารที่มีคุณค่า จึงได้มอบโล่ประกาศเกียรติคุณให้^๒

ก้าวหน้า (Progress) นิตยสารรายบักษ์ของ นายสุเทพ ชูเชื้อ เริ่มออกเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ และเลิกในปี พ.ศ. ๒๕๖๑

^๑ นवलจันทร์ รัตนกร, ชุตีมา สัจจามันท์ และ มารศรี ศิวรักษ์, รางวัลวรรณกรรมในประเทศไทย ประวัติและรายชื่อหนังสือที่ชนะการประกวด (พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๖๒) (กรุงเทพฯ มหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๖๒), หน้า ๑๑๐.

^๒ สัมภาษณ์ วรปัญญา วงศ์บุษุต, บรรณาธิการของนิตยสารชัยพฤกษ์, ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

วัตถุประสงค์ของนิตยสาร เพื่อ เสริมความรู้ภาษาอังกฤษ และความรอบรู้สำหรับผู้รักความก้าวหน้าทั่วไป^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๑ x ๒๘ ตร.ซม. จำนวน ๖๘ หน้า

ก้าวหน้า เป็นนิตยสารเสริมความรู้ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ ๗ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๕ นักศึกษา ข้าราชการ นักธุรกิจ ฯลฯ เสนอความรู้ภาษาอังกฤษด้านต่าง ๆ เช่น ไวยากรณ์ โครงสร้าง นูรพบท ศัพท์ การออกเสียง การเขียนจดหมายและเรียงความ ภาษาอังกฤษเบาสมอง Man in the News นิทานบันเทิงใจ Progress Chronicle ปริศนาอักษรไขว้ และยังได้จัดคอลัมน์สอนภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส และภาษาญี่ปุ่น ต่อมาภายหลังผู้อ่านนิตยสารเพิ่มมากขึ้น และระดับของผู้อ่านแตกต่างกันออกไป ผู้จัดทำจึงเห็นสมควรที่จะทำนิตยสารก้าวหน้าฉบับเฉพาะนักเรียนออกมาขายในราคาถูก มีหน้าน้อยกว่า แต่มีเรื่องเหมาะกับนักเรียนเป็นส่วนมาก จึงได้เกิด Progress Student Supplement ซึ่งพิมพ์รวมอยู่กับนิตยสารก้าวหน้า บรรจุเนื้อหาภาษาอังกฤษที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน อาทิเช่น ไวยากรณ์ ความเข้าใจ การเขียนจดหมาย เรียงความ ข้อสอบภาษาอังกฤษ แบบฝึกหัด ปริศนาอักษรไขว้ เป็นต้น แต่จัดทำอยู่ได้ไม่นานก็ต้องยกเลิกไป ต่อจากนั้นมา ผู้จัดทำได้ปรับปรุงเนื้อหาของนิตยสารให้มากขึ้น ซึ่งเหมาะสมสำหรับนักศึกษาและบุคคลทั่วไปมากกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ผู้เขียนส่วนมากเป็นคณาจารย์จากสถาบันต่าง ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ชาวต่างประเทศ

ธุรสาร (Youth's Weekly) ของบริษัทการพิมพ์สตรีสารจำกัด กำหนดออกรายสัปดาห์ ออกทุกวันพฤหัสบดี เริ่มออกเป็นครั้งแรกในวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ และออกได้เพียง ๖ ปี ก็ต้องเลิกไปเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔

นิลวรรณ ปิ่นทอง ได้แถลงถึงความมุ่งหมายของการออกธุรสารไว้ดังนี้

... ความปรารถนาของบริษัทการพิมพ์สตรีสารจำกัด ในการออกหนังสือธุรสารขึ้นอีกฉบับหนึ่งคู่กันไปกับ "สตรีสาร" นั้น เพราะประสงค์ให้ผู้เยาว์ของเราได้มีหนังสือที่ได้อ่าน

^๑"วัตถุประสงค์," ก้าวหน้า (Progress) ๑๐(๑๕ กันยายน ๒๕๐๗): ๒.

นอกเวลาเรียนอีกสักฉบับหนึ่ง แต่เดิม สตรีสาร มีคอลัมน์สำหรับเด็กและผู้เยาว์ทำหน้าที่
นี้อยู่ แต่ทว่าคอลัมน์นี้มีเนื้อที่น้อยเกินไปสำหรับ เสนอเรื่องราวน่ารู้เพื่อผู้อ่านเล็ก ๆ
ของเราให้แปลก ๆ แตกต่างรส ชาวคณะจึงคิดการจะออกหนังสือสำหรับผู้อ่านรุ่นเยาว์ขึ้น
ต่างหากอีกหนึ่งฉบับ^๑

วัตถุประสงค์ของสตรีสาร เพื่ออำนวยความสะดวกทั่วไปอันเหมาะแก่วัยครุฑ ให้สิ่งบันเทิง
อันปราศจากโทษ ผิดเขาวน เเสริมส่งจินตนาการและสติปัญญา สือสัมพันธ์เพื่อการศึกษาระหว่าง
บ้านกับโรงเรียน นำแนวทางพลเมืองดีและบำเพ็ญประโยชน์ เเสริมไมตรีมิตรครุฑไม่จำกัดฐานะ
เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๕.๕ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๖๒ หน้า

เนื้อหา จัดทำให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นเล็กคือ ประถม ตลอดจนถึงสูงขึ้นไปถึงมัธยมต้นและปลาย
ก็อ่านได้ ด้วยเหตุนี้การเสนอเนื้อหาต่าง ๆ จึงต้องกระจายให้เหมาะกับระดับของผู้อ่าน ผู้จัดทำ
ได้จำแนกเรื่องออกเป็นประเภทได้แก่ "เรื่องน่าอ่าน" ประกอบด้วยคอลัมน์ เพื่อนิสิต ซึ่งเสนอข่าว
ความเคลื่อนไหว ภารกิจ และชื่อเสียงของนักเรียนและนักศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
คอลัมน์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ความรู้รอบตัว
สุขภาพ เรื่องสั้น "เพลินภาพ" เสนอการ์ตูน นิทานประกอบภาพ ซึ่งให้คุณค่าทางจริยศึกษา "ห้องช่าง
ศิลปะ ห้องทดลอง" เสนอการทดลองต่าง ๆ ระเบียบศิลปกรรม "เล่นเกมเรียน" ประกอบด้วย
คอลัมน์ต่อเติม เเสริมภาพ ประกวดภาพระบายสี "สโมสรปริยาและชุมนุมกิจกรรม" ซึ่งเปิดโอกาสให้
สมาชิกของสตรีสาร ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของชุมนุมต่าง ๆ เช่น ละคร-คนตรี สะสม ออกแบบ-
ประดิษฐ์ ทรุณศิลป์ บำเพ็ญประโยชน์ มิตร-สัมพันธ์ภาพ ทัศนกิจ ยุวกสิกร วิทยาศาสตร์ และ
อ่าน-เขียน สตรีสาร เป็นนิตยสารที่มีภาพประกอบค่อนข้างมากทั้งภาพถ่ายและภาพวาด ทั้งสีและ
ขาว-ดำ ผู้วาดภาพปกและภาพประกอบเนื้อเรื่อง เป็นนักวาดภาพที่มีชื่อเสียง เช่น พนม สุวรรณภูมิ

^๑นิลวรรณ ปิ่นทอง, "จากบรรณาธิการ," สตรีสาร ๑(๒๗ ตุลาคม ๒๔๔๔): ในปกหน้า.

^๒"วัตถุประสงค์," สตรีสาร ๑(๒๗ ตุลาคม ๒๔๔๔): ในปกหน้า.

^๓นิลวรรณ ปิ่นทอง, "จากบรรณาธิการ," สตรีสาร ๑(๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๔๔): ในปกหน้า.

พิมล กาฬสิทธิ์ (ตุ๊กตา) เฉลิม นาศีรักษ์ โอภาส นาคบัลลังก์ อาต อ้อดอ่ำไพ เป็นต้น

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณะผู้จัดทำและนักเขียนอิสระ

ดาวรุ่ง นิตยสารรายเดือนของ นางสาวบุญสม เจริญเอง เริ่มออกครั้งแรกในเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๕

นางสาวบุญสม เจริญเอง บรรณาธิการของนิตยสารดาวรุ่ง ได้เล่าถึงสาเหตุของการจัดทำนิตยสารว่า เป็นผู้ที่มีใจรักในทางขีดเขียน และอยากนำความรู้ลึกลับคติมาเขียนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนอื่น จึงถือเด็กเป็นเป้าหมายเพราะบรรณาธิการมีอาชีพ เป็นครูสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียน มาแต่ครั้งเดี๋ย และยังได้แรงจูงใจในโรงเรียนคาทอลิกอีกด้วย จึงได้จัดทำนิตยสารดาวรุ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของนิตยสาร เพื่อให้แสงของดาวรุ่ง เป็นแสงที่ส่องทางนำเยาวชนไปสู่ ความรู้และความดีอัน เป็นคุณประโยชน์แก่ชีวิตอนาคต^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๓ x ๑๘.๕ ซม. จำนวนหน้าตั้งแต่ปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๑๘ มี ๔๘ หน้า ปีที่ ๑๔ ลดจำนวนหน้าลงเหลือ ๑๖ หน้า

เนื้อหา เป็นนิตยสารรายเดือนสำหรับเยาวชนผู้ต้องการความรู้และความดี ไม่มีจำหน่ายตามท้องตลาด สามารถซื้อจากโรงเรียนซึ่งรับมาจำหน่าย หรือบอกรับเป็นสมาชิก เนื้อหา มีทั้งสารคดี บันเทิงคดีและเบ็ดเตล็ด เหมาะสำหรับเด็กเล็กไปจนกระทั่งถึงเด็กโต สารคดีที่น่าสนใจ อาทิ เช่น ชีวิตประวัติ บ้านเมืองของเรา ความรู้ประกอบบทเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ บันเทิงคดี ประกอบด้วย คดีนิทาน นวนิยายเรื่องยาว เบ็ดเตล็ดได้แก่ ขำขัน การครัว การฝีมือของหนู ปริศนา เป็นต้น

ข้อเขียนภายในเล่ม บรรดานักเรียน ครู อาจารย์ และบรรณาธิการ ช่วยกันเขียน แต่มาในระยะหลัง บรรณาธิการเป็นผู้เขียนเรื่องทั้งหมด

วีรกรรม วารสารรายสัปดาห์ของคณะภราดาเซนต์คาเบรียล เริ่มออกในปี พ.ศ. ๒๕๕๕

วัตถุประสงค์ของวารสาร เพื่อให้สิ่งที่ดีสำหรับนักศึกษาและเยาวชน และเพื่อช่วยการศึกษาของเยาวชน^๒

^๑สัมภาษณ์ บุญสม เจริญเอง, บรรณาธิการของนิตยสารดาวรุ่ง, ๗ มิถุนายน ๒๕๒๒.

^๒สัมภาษณ์ คุณเรียน, บรรณาธิการของวารสารวีรกรรม, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๒.

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๑ x ๒๕.๕ ตร.ซม. จำนวน ๒๒ หน้า

วารสารวีรธรรม เป็นวารสารที่มีเนื้อหาครอบคลุมหลายด้าน เหมาะสำหรับเด็กตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เสนอเรื่องหลายประเภททั้งเรื่องที่ทำให้ความรู้และความบันเทิง อาทิเช่น ภาษาอังกฤษ ข่าวรอบโลก บุคคลสำคัญ วิทยาศาสตร์ ความรู้รอบตัว ลับสมอง ปริศนาอักษรไขว้ นิทานสำหรับเด็ก นวนิยายเรื่องยาว การ์ตูนชุด ขวัญหัวใจ เป็นต้น ภายในเล่มลงภาพประกอบทั้งภาพวาด ภาพถ่ายขาว-ดำ และการ์ตูนสี ๓ หน้า

ข้อเขียนภายในเล่ม ไม่ลงชื่อผู้เขียนทั้งนามจริงและนามแฝง

แสดงตนคดีฉบับเยาวชน หนังสือพิมพ์รายปักษ์ของหม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร เริ่มออกเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ออกได้ ๖ ปี ก็เลิกไปในปี พ.ศ. ๒๕๐๙

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๖ x ๓๔ ตร.ซม. จำนวน ๒๐ หน้า

เนื้อหา แสดงตนคดีฉบับเยาวชน จัดทำเพื่อนักเรียนและเยาวชนทุกคน^๑ ได้รับความนิยมจากนักเรียนทั่วไปอย่างมาก ภายในเล่มประกอบด้วยนิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย ทั้งที่เขียนขึ้นเองหรือแปลและเรียบเรียงมาจากเรื่องของต่างประเทศ สารคดีท่องเที่ยว ประวัติบุคคลสำคัญ ความรู้ภาษาอังกฤษและภาษาไทย บทกลอน ปกิณกะลงข่าวประกอบภาพ การ์ตูน เกมลึกลับอักษร Standard Pen Pal เป็นต้น ผู้จัดทำได้พยายามเสนอเนื้อหาที่สนุกและเหมาะสมสำหรับนักเรียนและเยาวชน ภาพประกอบเนื้อเรื่องมีทั้งภาพถ่ายขาว-ดำ และภาพสองสี เน้นการลงภาพประกอบข่าวผู้เขียนเรื่องประกอบด้วย คณะผู้จัดทำ และบุคคลภายนอกซึ่งได้แก่ นักเรียนและผู้อ่านทั่วไป ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ม.ม.ร. ได้ออก ยุวพุทธ ซึ่งเป็นสารสันรายเดือน ส่งเสริมศีลธรรมของเยาวชน

หนูน้อยกลอยใจ นิยายสารรายเดือนของนางพูนศรี ถมิ่งรักษ์สัตว์ เริ่มออกในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๐๗

นางพูนศรี ถมิ่งรักษ์สัตว์ บรรณาธิการ ได้แจ้งความมุ่งหมายในการจัดทำนิยายสารว่า ความมุ่งหมายในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นก็เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีหนังสืออ่าน มีอะไรคิดและทำใน

^๑"เรามาร่วมมือกันเถิด," แสดงตนคดีฉบับเยาวชน ๑(๑๔ เมษายน ๒๕๐๔): ๑๗.

ยามว่าง^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๓ x ๑๘ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๑๔๐ หน้า

เนื้อหา หนังสือน้อยกลอยใจ เป็นหนังสือสำหรับเด็ก ครูและผู้ปกครอง เนื้อเรื่องสำหรับเด็ก บรรณาธิการได้เสนอตามแนวทางต่อไปนี้คือ เตรียมพร้อมก่อนการสอนอ่าน ประกอบด้วยคอลัมน์ รูปฝีมือหนังสือน้อยกลอยใจ ระบายสีกันให้สนุก ฯลฯ การอ่านและภาษาศิลป์ เสนอคำกลอนสอนเด็ก ไทยรำลึกคำกาพย์ซึ่งมุ่งหมายให้เด็กได้รู้จักตัวเองว่าไทยเรานั้นคือใคร มาจากไหน เหตุใดจึงได้มา ตั้งประเทศถิ่นฐานอยู่ ณ กรุงเทพนานคร เรื่องสั้น นิทาน เป็นต้น สังคมศึกษาแนะนำให้รู้จักกับ บุคคลที่มีชื่อเสียง แนะนำประเทศต่าง ๆ เด็กเริ่มหัดอ่าน ลงนิทานง่าย ๆ สั้น ๆ ประกอบภาพการ์ตูน ธรรมชาติศึกษา เสนอชีวิตพืชและสัตว์ ผักสมมง ผักประสาธ เป็นคอลัมน์แนะนำวิธีทำสิ่งต่าง ๆ ทายปัญหา เนื้อเรื่องสำหรับครูและผู้ปกครอง เสนอเรื่องน่ารู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองและครูเข้าใจเด็ก และปรับตัวเข้ากับเด็กได้ ตัวอย่างเช่น เด็กก็มีหัวใจ เด็กกับโทรทัศน์ ฯลฯ ภาพประกอบเนื้อเรื่อง มีจำนวนมาก เป็นภาพวาดลายเส้นและภาพถ่ายขาว-ดำ

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ แม้นมาส ชวลิต บรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ณ อยุธยา พูนศรี ถมึงรักษัสัตว์ เป็นต้น

วิทยาศาสตร์ก้าวหน้า (Science Progress) นิตยสารรายเดือนของ นายสุเทพ ชูเชื้อ เริ่มออกครั้งแรกเมื่อวันที่ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๘ และเดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน ได้เปลี่ยนกำหนด ออกเป็นรายปักษ์ ออกทุกวันที่ ๑ และ ๑๕ ของเดือน

ความมุ่งหมายของการออกวิทยาศาสตร์ก้าวหน้า บรรณาธิการได้แจ้งว่า นิตยสาร วิทยาศาสตร์ก้าวหน้า พัฒนามาจากนิตยสาร Progress ทั้งนี้โดยความมุ่งหมายที่จะให้ผู้อ่านได้อ่าน นิตยสารที่น่าอ่านอีก เล่มหนึ่งในด้านวิทยาศาสตร์

วัตถุประสงค์เพื่อมุ่งส่งเสริมภาษาอังกฤษขั้นสูงและภาษาอังกฤษวิชาการ

รวมทั้ง วิทยาศาสตร์ และความรอบรู้ต่าง ๆ^๒

^๑พูนศรี ถมึงรักษัสัตว์, "ความมุ่งหมาย," หนังสือน้อยกลอยใจ ๑(มกราคม ๒๕๐๗): ๑๑๐.

^๒สุเทพ ชูเชื้อ, "บรรณาธิการแถลง," วิทยาศาสตร์ก้าวหน้า ๑(มกราคม ๒๕๐๘): ๔๒.

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๐ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวนหน้าประมาณ ๗๒ หน้า

เนื้อหา วิทยาศาสตร์ก้าวหน้า เป็นนิตยสารที่ช่วยเพิ่มความรอบรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ความรู้ทันเหตุการณ์ของโลก ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และประดิษฐกรรมใหม่ ๆ ภายในเล่ม เสนอความรู้ทางวิทยาศาสตร์หลายแขนง เช่น เคมี ชีววิทยา ดาราศาสตร์ ไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ ฟิสิกส์ นิวเคลียร์ อวกาศ วิทยาศาสตร์การแพทย์ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ชีวิตประจำวันของนักวิทยาศาสตร์ ข่าวกวสารวิทยาศาสตร์ ตอบปัญหาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ Technical English นวนิยาย วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ภาพประกอบเนื้อเรื่องมีจำนวนไม่มากนัก เป็นภาพถ่ายและภาพวาดขาว-ดำ

ผู้เขียนเรื่อง เป็นอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่าง ๆ อาทิเช่น ศาสตราจารย์หลวง สมานวงกิจ เขียนเรื่องการเกษตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล เขียนเรื่อง ดาราศาสตร์ นายแพทย์ สิริ พัดนกกำจร เขียนวิทยาศาสตร์การแพทย์ ศาสตราจารย์ บุญถึง แน่นหนา เขียนเรื่อง ไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

จตุรธรรม วารสารรายปักษ์ของมูลนิธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย กำหนดออกทุกวันที่ ๑ และ ๑๕ ของเดือน เริ่มออกเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๘

เนื่องจากมูลนิธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นการกุศลทางพระพุทธศาสนา อยู่ ๗ ประการ และประการที่ ๓ ระบุว่า จะออกหนังสือวารสารเกี่ยวกับพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมศีลธรรมอันดีงามแก่ประชาชน^๑ จากวัตถุประสงค์ข้อนี้ มูลนิธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย จึงได้ออก จตุรธรรม โดยมีความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่หลักธรรมทางพุทธศาสนาแก่นักเรียนและเยาวชน ตลอดจนความบันเทิงและความรอบรู้

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๘ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวน ๓๔ หน้า

เนื้อหา เป็นวารสารเพื่อความรอบรู้และความก้าวหน้าของเยาวชน คณะผู้จัดทำมุ่งจะใช้วารสารเป็นสื่อเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เสนอคติธรรมจากชาดก พุทธประวัติ คตินิทาน งานศาสนาเป็นคอลัมน์ข่าวความเคลื่อนไหวในวงการศาสนา นาทิทองของกิตติวุฒโฆภิกขุ เป็นคอลัมน์

^๑"วัตถุประสงค์ของมูลนิธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย," จตุรธรรม ๒(๑ กรกฎาคม ๒๕๑๑):

ตอบปัญหาคล้ายข้อสงสัยทางธรรม นอกจากหลักธรรมทางศาสนาแล้ว ยังเสนอความรู้ทั่วไปเช่น วิทยาการทันโลก ชีวิตสัตว์ในโลกกว้าง วีรกรรมแห่งอดีต มรดกทวี ภาษาอังกฤษอย่างง่าย ความบันเทิง เสนอนิยาย ภาพคติธรรมทางพุทธศาสนา และการ์ตูนเรื่องยาวหลายตอนจบ ภาพประกอบ เนื้อเรื่องมีจำนวนน้อย และพิมพ์ไม่ชัดเจน

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณะผู้จัดทำและบุคคลภายนอก

ออมสินสารฉบับนักเรียน วารสารรายเดือนของธนาคารออมสิน เริ่มออกเมื่อวันที่

๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๘

ความมุ่งหมายของออมสินสารฉบับนักเรียน เพื่อให้ธุรกิจของธนาคารออมสินมีส่วนช่วย ทำให้เด็กนักเรียนเป็น "เด็กดี" ทำดี พูดดี คิดดี และมีน้ำใจดี^๑

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการโฆษณาชักชวนให้เด็กรู้จักออมทรัพย์และฝากเงินออมสิน เพื่อเป็นทางให้เด็กได้สนับสนุนและคุ้นเคยกับธนาคารออมสิน เพื่ออบรมกล่อมเกลานิรันดร์เด็กไทย ในทางศีลธรรม-วัฒนธรรม เพื่อให้การศึกษา ความรู้รอบตัวแก่เด็ก และเพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์กับ หัวหน้าครอบครัวของเด็ก ๆ^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๘ x ๒๕ ซม. จำนวน ๑๖ หน้า

เนื้อหา ออมสินสารฉบับนักเรียน เป็นวารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ของธนาคารออมสิน ภายในเล่มเสนอความรู้ คติธรรม และความบันเทิง ตัวอย่างเช่น วิทยาศาสตร์ก้าวหน้า สุขภาพของเด็ก เรื่องสั้นแทรกคติธรรม นิทานสำหรับคุณหนู ประติษฐ์ภาพ ประติษฐ์ของเล่น การ์ตูนสั้น เป็นต้น ภาพประกอบเนื้อเรื่องมีทั้งภาพถ่ายและภาพวาดขาว-ดำ

ผู้เขียนเรื่อง ประกอบด้วยคณะผู้จัดทำและบุคคลภายนอก อาทิเช่น ผกาวัคิ อุตตโมทย์ สุดา นครานุรักษ์ เป็นต้น

เด็กก้าวหน้า (Junior Progress) นิตยสารรายสัปดาห์ของ นายสุเทพ ชูเชื้อ เริ่มออกเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ออกประจำทุกวันอังคาร

^๑อารักษ์ ศิริภักษ์กุล, "จากบรรณาธิการ," ออมสินสาร ฉบับนักเรียน ๑ (เมษายน ๒๕๐๘): ๑.

^๒"วัตถุประสงค์," ออมสินสาร ฉบับนักเรียน ๑ (เมษายน ๒๕๐๘): ๑.

จุดมุ่งหมายของการออกเด็กก้าวหน้า เพื่อต้องการให้มีหนังสือ ๆ สำหรับเด็ก ให้เนื้อเรื่องมีสาระ เป็นคติ ใช้ภาษาไม่หยาบโลน และราคาถูก เพื่อต้องการให้เด็กก้าวหน้าช่วยให้การเรียนของเด็กดีขึ้น และปลูกฝังให้รักการอ่าน^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๖ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวน ๒๖ หน้า

เนื้อหา เด็กก้าวหน้า เป็นนิตยสารสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ ๒ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เสนอเรื่องหลายประเภทอาทิเช่น วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สารคดี ข่าวที่น่าสนใจ นิทาน การ์ตูน ขำขัน สัมภาษณ์ประลองเขาวัว ปริศนาชิงรางวัล เป็นต้น ภาพประกอบส่วนใหญ่เป็นภาพวาดขาว-ดำ

ผู้เขียนเรื่อง เป็นนักเขียนผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นที่รู้จักกันดีได้แก่ สิริจันทร์ ช่างโชติเขียนเรื่องวิทยาศาสตร์ เจือ สตะเวทิน เขียนเรื่องเกี่ยวกับภาษาไทย ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณเขียนเรื่องสถานที่ที่น่าสนใจรอบเมืองไทย สมุล รัตตากร เขียนนิทาน เป็นต้น

เพื่อนใจ วารสารรายเดือนของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เริ่มออกในเดือนพฤษภาคม

พ.ศ. ๒๕๑๑

วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมจริยศึกษาและการศึกษาพุทธศาสนาแก่เยาวชน^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๒ x ๑๘ ตร.ซม. จำนวน ๓๒ หน้า

เนื้อหา เนื่องจาก เพื่อนใจ มุ่งส่งเสริมจริยศึกษา คณะผู้จัดทำได้เสนอเรื่องประเพณีไทยลงเป็นคอลัมน์ประจำ สำหรับการส่งเสริมการศึกษาพุทธศาสนาแก่เยาวชน ได้ลงนิทานคติธรรม ซึ่งเขียนเป็นภาษาอังกฤษอย่างง่าย ๆ พร้อมคำอธิบายศัพท์ พระไตรปิฎกฉบับเยาวชน ขาดกลสำหรับเด็ก ปัญหาพยากรณ์เป็นคอลัมน์ตอบปัญหาทางพุทธศาสนา ความรู้เสนอ ความรู้รอบตัว ภาษาไทย ความบันเทิง ประกอบด้วย การ์ตูน ขำขัน เรื่องสั้นเป็นคติ และเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณะผู้จัดทำ และพระภิกษุซึ่งทำหน้าที่สอนอยู่ในโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

^๑ สุเทพ ชูเชื้อ, "บรรณาธิการแถลง," เด็กก้าวหน้า ๑ (๑ มกราคม ๒๕๐๔): ๒.

^๒ "วัตถุประสงค์," เพื่อนใจ ๑ (พฤษภาคม ๒๕๑๑): ในปกหน้า.

๑๓๓

พุทธรักษา วารสารรายเดือนของพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย เริ่มออกเป็นครั้งแรก
เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

สาเหตุของการจัดทำวารสารพุทธรักษา เริ่มเมื่อคณะกรรมการพุทธสมาคมแห่ง
ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ได้รับพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณให้ได้เข้าเฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาทนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานพระราชปราชญ์แก่คณะกรรมการ
ในการที่ทรงห่วงใยกังวลสนพระราชหฤทัยกรณีที่ยาวชนบางหมู่ขาดการปฏิบัติศีลธรรมและวัฒนธรรม
อันดีงาม พุทธสมาคมน่าจะจัดทำวารสารสำหรับเยาวชนขึ้น เพื่อให้เยาวชนไทยได้เข้าใจซึมซาบ
ในหลักและธรรมะของพระพุทธศาสนา พอลดแก้อัฒภาพความรู้ในรุ่นชั้นของตน ด้วยวิธีให้อ่านได้
เพลิดเพลินไม่ทำให้เบื่อหน่าย ไม่เห็นเป็นเรื่องบังคับให้อยู่ในโอวาท สามารถจะรับเอาไว้ได้
ตามคัลลองแห่งเหตุผล ให้เป็นการชี้ทางดำรงตนไปในทางที่ดีที่ชอบ คณะกรรมการได้น้อมรับ
พระราชปราชญ์ใส่เกล้าใส่กระหม่อม เพื่อนำมาอนุวัติปฏิบัติตาม เมื่อได้ประชุมคณะกรรมการ เชิญ
บรรดาอาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายฝ่ายหลายสถาบันมาร่วมปรึกษาหารือและเห็นพร้อม
ร่วมแรงกันจัดสนองพระราชเจตนาปรารภอันเป็นกุศลที่ทรงมีต่อเยาวชนของชาติ ด้วยการดำเนิน
การจัดทำวารสาร "พุทธรักษา" ขึ้นสำหรับเยาวชนรุ่นกลาง^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๖ ซม. จำนวน ๒๔ หน้า ก่อนภาวะกระดาษแพง
พุทธรักษามีจำนวน ๔๘ หน้า

เนื้อหา พุทธรักษา เป็นวารสารสำหรับเยาวชนรุ่นกลาง (ระดับประถมปลาย)
เสนอเรื่องที่ทำให้ความรู้ทั่วไป เรื่องส่งเสริมศีลธรรมสำหรับเยาวชนด้วยการสอนให้เป็นผู้ประพฤติดี
ประพฤติชอบ และยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สำหรับสาระบันเทิง ประกอบด้วย
การ์ตูนเด็ก การ์ตูนอวกาศ เป็นต้น ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนแนวการจัดทำคือ มุ่งจัดทำเพื่อ
เยาวชนโดยทั่วไประดับอายุ ๑๒ ถึง ๑๗ ปี

^๑สัมภาษณ์ อป ไชยวสุ, บรรณาธิการของวารสารพุทธรักษา, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๒๖.

ผู้เขียนเรื่องได้แก่ กรรมการคณะบรรณาธิการ อาทิเช่น ฐะปะนีย์ นาครทรรพ
เริงธรรม ลักขณีย์ สุมน อมรวิวัฒน์ สงบ สนวนสิริ และบุคคลภายนอกเช่น ประพัฒน์ ตริณรงค์
เกทหลง พานิช ฯลฯ

ผู้วาดภาพประกอบให้วารสารพุทธศึกษา ประกอบด้วย นิรมิตร มงคลรัตน์ โกสินทร์
ชิตามร และ พรานน้อย

ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ นิตยสารรายเดือนของกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มออกครั้งแรก
เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ออกทุกวันที่ ๑ ของเดือน เมื่อแรกออก กระทรวงศึกษาธิการ
เป็นเจ้าของ ต่อมาได้มอบการดำเนินงานทั้งหมดให้กับห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลไทยวัฒนาพานิช
วัตถุประสงค์ของนิตยสาร เพื่อเสนอความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสำคัญ
ของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อมนุษย์ และในการพัฒนาประเทศ เสริมสร้างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ และ
ให้สามารถใช้ทัศนคตินั้นในชีวิตประจำวัน เสนอข่าวและทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนเรื่องราวทาง
วิทยาศาสตร์ที่กำลังเป็นที่สนใจในปัจจุบัน และเพื่อช่วยการศึกษาวิทยาศาสตร์^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๒ x ๓๑ ซม. จำนวนหน้าเมื่อแรกออก ๖๔ หน้า ต่อมา
ลดลงเหลือ ๔๘ หน้า

เนื้อหา ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ เป็นวารสารสำหรับนักเรียนและนักศึกษาทั่วไป มุ่งให้
ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักใหญ่ เสนอบทความทางวิทยาศาสตร์หลายแขนง เช่น เคมี ชีววิทยา
ฟิสิกส์ ดาราศาสตร์ พฤกษศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา อิเล็กทรอนิกส์ ชีวประวัติของนักวิทยาศาสตร์
ศัพท์วิทยาศาสตร์ Science Reader ข่าววิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และนวนิยายวิทยาศาสตร์
 เป็นต้น ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ได้นำมาเสนออย่างง่าย เหมาะจะใช้ปูพื้นฐานความรู้เบื้องต้น
ทางวิทยาศาสตร์ และใช้ประกอบการเรียน บทความขนาดสั้น ภาพประกอบจำนวนมาก มีทั้ง
ภาพถ่ายและภาพวาดสีและขาว-ดำ โดยเฉพาะภาพสีมีจำนวนถึง ๘ หน้า

ผู้เขียนเรื่อง เลือกบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งอาจจะ เป็นเจ้าหน้าที่ประจำ
กองบรรณาธิการหรือบุคคลภายนอก แต่ส่วนมากแล้วจะเป็นบุคคลภายนอกที่สนใจอยากเขียนเรื่อง

^๑"วัตถุประสงค์," ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ ๑๔ (เมษายน ๒๕๑๔): ๑.

ก็จะเขียนส่งมา บุคคลภายนอกนี้ประกอบด้วยนักเขียนอาชีพ ครู อาจารย์ และผู้อ่านทั่วไป^๑

สตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ ของบริษัทการพิมพ์สตรีสารจำกัด กำหนดออกรายสัปดาห์ เริ่มออกเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๑๕

ความมุ่งหมายของกวางจัดทำสตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ สืบเนื่องมาจากแต่เดิม คณะผู้จัดทำหนังสือพิมพ์สตรีสารในปัจจุบันได้ออกตรุษสาร ซึ่งเป็นนิตยสารสำหรับเด็ก เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่เด็ก แต่ทำมาได้ไม่นานก็ประสบปัญหา เรื่องการจำหน่าย ผู้ปกครองไม่ให้อ่านสนับสนุนด้วยการซื้อนิตยสารไปให้เด็กอ่าน ตรุษสาร จึงต้อง ยุบเลิกไป ต่อมาคณะผู้จัดทำตรุษสาร ได้ออกสตรีสารและความคิดที่จะทำหนังสือ เพื่อเด็กยังมีอยู่ คณะผู้จัดทำจึงได้ทำสตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสตรีสาร โดยมุ่งทำหนังสือ เพื่อเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนของเด็กให้ครูได้ใช้ เนื้อเรื่องประกอบการสอนเด็ก เด็กได้ใช้ ประกอบการค้นคว้า และให้ความบันเทิงที่ไม่มีพิษภัยแก่เด็ก เนื้อเรื่องแฝงคติและปรัชญา

วัตถุประสงค์ของสตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ คล้ายคลึงกับวัตถุประสงค์ของตรุษสาร คือ อำนวยความรู้ทั่วไปอันเหมาะสมแก่วัย ให้สิ่งบันเทิงอันปราศจากโทษ ผิดเขาวน ส่งเสริมจินตนาการ และสติปัญญา เป็นสื่อสัมพันธ์เพื่อการศึกษาระหว่างบ้านกับโรงเรียน นำแนวทางพลเมืองดีและบำเพ็ญ ประโยชน์ เสริมไมตรีเพื่อนรุ่นเยาว์ไม่จำกัดฐานะ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๘.๕ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวน ๒๔ หน้า

เนื้อหา เป็นวารสารซึ่งเหมาะสมสำหรับเด็กตั้งแต่อ่านออกเขียนได้ถึงอายุ ๑๕ ปี เสนอ ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปศึกษา และความรู้ทั่วไป ความบันเทิงลงนิทาน นวนิยาย การ์ตูน เป็นต้น สตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ นับว่าเป็นวารสารที่ดีสำหรับเด็กเพราะมากด้วยเนื้อหาและภาพประกอบซึ่งมีทั้งภาพถ่ายและภาพวาด สีและขาว-ดำ

^๑สัมภาษณ์ สายใจ บุญภินนท์, บรรณาธิการของนิตยสารชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์,
๒๘ พฤษภาคม ๒๕๒๒.

^๒สัมภาษณ์ สุรางค์ เปรมปรีดิ์, ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์สตรีสาร, ๑๔ มิถุนายน ๒๕๒๒.

ผู้เขียนเรื่อง ประกอบด้วยคณะผู้จัดทำและนักเขียนอิสระ

ผู้วาดภาพประกอบ มีทั้งนักวาดภาพประกอบอาชีพและนักเรียนที่มีฝีมือในการเขียนภาพ ซึ่งคณะผู้จัดทำคัดมาจากนักเรียนที่ชนะเลิศประกวดคอสตั้มต่อเติม เสริมภาพ

สตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ เคยได้รับโล่รางวัลของคณะกรรมการสวัสดิการเด็ก สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในงานประกวดหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ประเภทเรื่องสำหรับเด็กในวารสาร และในปีเด็กสากล พ.ศ. ๒๕๒๒ สตรีสารภาคพิเศษฉบับเยาว์ ได้รับรางวัลโล่ประกาศเกียรติคุณของคณะกรรมการพิจารณาผลงานด้านสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องเด็ก ตำนานวารสาร ในฐานะเป็นหนังสือที่มีคุณค่า^๑

หญ้าแพรก วารสารรายนักษของ นายเกื้อ วงศ์บุญสิน เริ่มออกครั้งแรกในเดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๔

ความมุ่งหมายของการออก หญ้าแพรก บรรณาธิการได้แจ้งไว้ใน "หญ้าแพรก" ฉบับปฐมฤกษ์ว่า

... ผู้จัดทำ "หญ้าแพรก" ก็หวังที่จะให้หนังสือของเราเป็นสื่อสัมพันธ์อันดีระหว่าง พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ศิษย์ เราจึงทำ "หญ้าแพรก" ให้มีสาระสำคัญทุกระดับที่จะหยิบ มาเลือกอ่านตามความพอใจ และอันเนื่องมาแต่ชื่อนั้น เราหวังที่จะให้มีความหมาย ของวัฒนธรรมที่ใช้ 'หญ้าแพรก' บูชาครู โดยสัญลักษณ์ว่าขอให้มีส่วนดีปัญหาแตกฉาน เหมือนดังหญ้าแพรก ซึ่งเราก็มุ่งที่จะให้วารสารรายนักษ "หญ้าแพรก" ของเรา เสริมสติและปัญญาแก่ผู้อ่านเช่นนั้น ^๒

วัตถุประสงค์ของวารสาร เพื่อส่งเสริมทางด้านวิชาการที่เรียนรู้ในหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจของทุกฝ่ายในสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนและเยาวชนมีวินัย ความสามัคคี มีความคิดสร้างสรรค์ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเพิ่มสาระบันเทิง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากวิชาการที่เรียน^๓

^๑"ถ้อยแถลง," หนังสือพิมพ์สตรีสาร ๓๒(๑๓ มกราคม ๒๕๒๓): (๓+).

^๒เกื้อ วงศ์บุญสิน, "อารัมภกถา," หญ้าแพรก ๑(นักษแรก กันยายน ๒๕๑๔): ๔.

^๓"วัตถุประสงค์," หญ้าแพรก ๑(นักษแรก กันยายน ๒๕๑๔): (๑).

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๔ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวน ๕๖ หน้า

เนื้อหา ผู้จัดทำวารสารมุ่งหวังที่จะใช้วารสารท้าวแพร เป็นสื่อสัมพันธ์อันดีระหว่างพ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ศิษย์ และจัดเนื้อหาให้มีสาระทุกระดับที่จะหยิบเลือกอ่านได้ตามความพอใจ เสนอความรู้ประกอบบทเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ศิลปะ เรื่องทั่วไป เช่น ทายปัญหา แนะนำหนังสือ บทกลอน การ์ตูน เป็นต้น ผู้จัดทำค้ำวชิการด้านต่าง ๆ มาเสนอในรูปการ์ตูน นับว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องได้ง่าย และไม่น่าเบื่อ ภาพประกอบเนื้อเรื่องซึ่งได้แก่ ภาพวาด ภาพการ์ตูนขาว-ดำ หรือสีน้ำเงิน ไม่ค่อยชัดเจน สัก่อนข้างจาง

ผู้เขียนเรื่อง ได้แก่ คณะผู้จัดทำซึ่งไม่ระบุนามจริงในการเขียน

ฟ้าเมืองเด็ก นิตยสารรายเดือนของ นายวีระ สังข์สุวรรณ เริ่มออกในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ออกได้ ๔ ฉบับ ก็เลิกในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๒๐

วัตถุประสงค์ของนิตยสาร เพื่อชักชวนให้เด็กรักการอ่าน เพื่อความรอบรู้ หูตากว้าง เข้าใจสังคมทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยสอดแทรกสาระความรู้และบันเทิงที่เด็กอ่านเพลิน ไม่เบื่อ ส่งเสริมให้เด็กสนใจในศิลปะและวิทยาการใหม่ ๆ ให้มากขึ้นไปกว่าที่เรียนรู้จากตำราเรียน เป็นการเสริมหลักสูตร ช่วยผ่อนคลายครู ผักผ่อนให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นนักคิด นักประดิษฐ์ และนักวิชาการที่ดีในอนาคต และจงใจให้เด็กมีความรักธรรมชาติ รักชีวิตของมนุษย์และสัตว์ เพื่อยกระดับจิตใจของเด็กเมื่อเติบโตใหญ่^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๒๑.๕ x ๒๕ ตร.ซม. จำนวน ๕๕ หน้า

เนื้อหา ฟ้าเมืองเด็ก เป็นนิตยสารสำหรับเด็กที่มีอายุสั้น คณะผู้จัดทำได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะ เสนอความรู้ ความบันเทิง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก เนื้อเรื่องด้านความรู้ จะประกอบด้วยข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประวัติศาสตร์ สุขศึกษา กีฬา การทดลองและการประดิษฐ์ ความบันเทิง ลงนิยายภาพวิทยาศาสตร์ นิทานพื้นบ้าน นิทานเกี่ยวกับสัตว์ นวนิยายเรื่องยาว การ์ตูน เป็นต้น ภาพประกอบเนื้อเรื่องมีจำนวนมาก ทั้งภาพวาดสีและขาว-ดำ

^๑"วัตถุประสงค์," ฟ้าเมืองเด็ก ๑ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๒๐): ๓.

ข้อเขียนในนิตยสารฟ้าเมืองเด็ก ไม่ได้รับชื่อผู้เขียน

๑ โลกของเด็ก วารสารรายเดือนของ นายบุรินทร์ วงศ์สงวน เริ่มออกในเดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๑

ผู้จัดทำต้องการให้วารสารโลกของเด็ก เป็นโลกของความรักและโลกของความรู้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ เสนอความรู้ ความบันเทิง เป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเกมส์ต่าง ๆ^๑

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๘ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวน ๗๘ หน้า

เนื้อหา เสนอความรู้ เรื่องการท่องเที่ยว ธรรมชาติกับชีวิต วิทยาศาสตร์ วรรณคดี วัฒนธรรมไทย สุขศึกษา การ์ตูนข่าว สารบันเทิง ประกอบด้วย นิทานของไทย นิทานของต่างประเทศ นิทานเกี่ยวกับสัตว์ การ์ตูน ขำขัน สื่อสัมพันธ์ภาพ จัดคอลัมน์เด็กของโลก ต่างจิตต่างใจ เกมส์ เสนอปัญหาลับสมอง ปัญหาชิงรางวัล และนิกวาตจีวี เป็นต้น ภาพประกอบภายในเล่มมีจำนวนมาก ทั้งภาพสีและขาว-ดำ แต่การพิมพ์ภาพการ์ตูนไม่ค่อยชัด เจน

ผู้เขียนเรื่อง มีทั้งคณะผู้จัดทำและบุคคลภายนอก เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เขียน คอลัมน์ นโม ศัสสะ

สวิตา นิตยสารรายเดือน ของบริษัทสวิตาการพิมพ์จำกัด เริ่มออกเป็นครั้งแรกในวันพฤหัสบดีที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ "สวิตา" เป็นชื่อซึ่งสมเด็จพระรัตนราชสุตา สยามบรมราชกุมารี ประทานให้ คณะผู้จัดทำจึงน้อมเกล้าฯ รับมาใช้เป็นชื่อนิตยสาร

ความมุ่งหมายของการจัดทำสวิตา สืบเนื่องมาจากคณะผู้จัดทำเป็นนักอ่านหนังสือ จึงอยากนำเอาความเพลิดเพลินของความรู้มาแบ่งปันซึ่งกันและกัน จึงได้ออกนิตยสารสวิตา ซึ่งเป็นแหล่งรวมความรู้หลายสาขาไว้ในเล่มเดียวกัน

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นหนังสือสร้างสรรค์สำหรับเด็กในวัยเรียน และผู้แสวงหาความรู้ทั่วไป^๒

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๘.๕ x ๒๖ ตร.ซม. จำนวน ๖๐ หน้า

^๑"วัตถุประสงค์," โลกของเด็ก ๑ (มิถุนายน ๒๕๒๑): ปกหน้า.

^๒สัมภาษณ์ กนิษฐา กาญจนจარი, บรรณาธิการบริหารของนิตยสารสวิตา, ๘ ตุลาคม

เนื้อหา ผู้จัดทำได้วางวัตถุประสงค์ว่า จะทำหนังสือสร้างสรรค์เพื่อเด็กในวัยเรียนคือระดับประถมศึกษาปีที่ ๕ ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อผู้แสวงหาความรู้ทั่วไป เนื้อหาภายในเล่มมีทั้ง เรื่องสั้นกระจุ่มกระจิม เรื่องสั้นวิทยาศาสตร์ เรื่องแปลที่ฝากแนวคิดริเริ่ม รวมทั้งเรื่องประเภทลึกลับ ส่วนสารคดีมีทั้งด้านการส่งเสริมกีฬาเพื่อสุขภาพอนามัย ความรู้รอบตัว เรื่องส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์ ให้ได้รู้จักบ้านเมืองไทยและพากภูมิใจในความเป็น "ไทย" เป็นต้น สำหรับเนื้อหาปลุกย่อยที่ให้ทั้งความคิด ความรู้ และความเพลิดเพลินเบาสมอง เช่น เรื่องธรรมชาติ และคอลัมน์ประจำ ได้แก่ ช่วยกันคิด ช่วยกันเขียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กผู้รักงานขีดเขียนได้แสดงออก คอลัมน์นักวิสังสรรค์ สาวิตรีตอบปัญหาและจากผู้อ่านภาพประกอบมีจำนวนเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ทั้งภาพถ่ายและภาพวาดสีและขาว-ดำ

ผู้เขียนเรื่อง มีทั้งคณะผู้จัดทำซึ่งประกอบด้วย พรรณพิมล คชะสุด สุกัญญา บำรุงสุข สุมาลี บำรุงสุข บุญเจือ เลิศกิติยศ และนักเขียนอิสระอื่น ๆ

สวีตา เป็นวารสารสำหรับเด็กอีกชื่อหนึ่ง ซึ่งได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณในฐานะเป็นวารสารที่มีคุณค่า จากคณะกรรมการพิจารณาผลงานด้านสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เนื่องในปีเด็กสากล พ.ศ. ๒๕๒๒^๑

เพื่อนเด็ก นิตยสารรายสัปดาห์ของบริษัทหนังสือพิมพ์สัจจกิต เริ่มออกครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อเป็นของขวัญสำหรับเด็กเนื่องในปีเด็กสากล แต่ออกได้ ๖ ฉบับ ก็ต้องเลิกไปในปี พ.ศ. ๒๕๒๒

สาเหตุของการจัดทำนิตยสารเพื่อนเด็ก มีอยู่ ๒ ประการคือ ประการแรกในแง่ธุรกิจบริษัทฯ เห็นว่า ตลาดหนังสือสำหรับเด็กของไทย ยังขาดหนังสือประเภทนิตยสาร จึงทดลองทำเพื่อดูว่าตลาดจะไปได้สักเท่าไร ประการที่สอง ในแง่ของผู้ที่มีลูก จะได้มีหนังสือให้เด็กอ่าน และคิดว่าเด็กฉลาดเพียงพอที่จะอ่านได้ อีกทั้ง นายศักดิ์ชัย ต้นตมณัฏ บรมณาธิการ ได้ไปเห็นนิตยสารสำหรับเด็กที่ฮ่องกงซึ่งมีอายุงานถึง ๒๐ ปี เป็นนิตยสารที่เสนอเรื่องต่าง ๆ มากมาย

^๑สัมภาษณ์ สุมาลี บำรุงสุข, หัวหน้ากองบรรณาธิการนิตยสารสวีตา, ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓.

อาทิเช่น นิทาน เกมส์ คติสอนเด็ก และได้รับความนิยมจากเด็กมาก จึงคิดจะทำนิตยสารในแนวเดียวกันนี้บ้าง

วัตถุประสงค์ของนิตยสาร เพื่อให้ความรู้และความบันเทิง เพื่อสร้างสรรค์และหล่อหลอมเยาวชนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ^๑

ลักษณะรูปเล่ม ๑๔ x ๑๗.๕ ตร.ซม. จำนวน ๓๖ หน้า

เนื้อหา เพื่อนเด็ก เป็นนิตยสารซึ่งเหมาะสำหรับเด็กระดับประถมศึกษาตอนต้น เนื้อหาภายในเล่มประกอบด้วยสารคดีและบันเทิงคดีอาทิเช่น เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ศิลปะ กีฬา ข่าวนิทาน การ์ตูน และเกมส์ต่าง ๆ เรื่องส่วนมากเสนอในรูปแบบการ์ตูนสีสวยงาม

ผู้เขียนเรื่องและผู้วาดภาพประกอบได้แก่ คณะผู้จัดทำนิตยสาร และมีบุคคลภายนอกมาร่วมด้วย เด็ก นิตยสารรายเดือนของสำนักพิมพ์บ้านเรา เริ่มออกเป็นครั้งแรกในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๒ แต่ออกได้เพียง ๕ ฉบับก็เลิกไปในเดือนพฤษภาคม ปีเดียวกัน

ความมุ่งหมายในการจัดทำนิตยสาร เนื่องมาจากในปี ๒๕๒๒ เป็นปีเด็กสากล นิตยสารชีวิตบ้านเรา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเยาวชนของชาติ ตลอดจนอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อจิตใจและสติปัญญาของเด็ก จึงได้จัดทำนิตยสาร "เด็ก" แจกคู่ไปกับนิตยสารชีวิตบ้านเรา ตลอดระยะเวลา ๑๒ เดือนของปี ๒๕๒๒ นี้ เพื่อเป็นการบุกเบิกสิ่งแวดล้อมประเทืองปัญญาให้กับเด็ก และเพื่อเป็นการส่งเสริมสติปัญญาของเด็ก นิตยสาร "เด็ก" จึงมีเด็ก ๆ เป็นบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการโดยมี "ชีวิตบ้านเรา" เชื่อมประสานการทำงาน^๒

วัตถุประสงค์ของนิตยสาร เพื่อส่งเสริมการแสดงออกของเด็กทางด้านสติปัญญา ความสามารถและความรู้สึกนึกคิด เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพื่อนเด็กคนอื่น ๆ รวมความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ สังคมในระดับง่ายสำหรับเด็กและเป็นแหล่งบันเทิง สาระความคิด

^๑สัมภาษณ์ สักดิ์ชัย ตันติคมน์, บรรณาธิการบริหารของนิตยสารเพื่อนเด็ก, ๑๑ กันยายน ๒๕๒๒.

^๒นิตดา หงษ์วิวัฒน์, "บทบรรณาธิการ," ชีวิตบ้านเรา ๑ (มกราคม ๒๕๒๒): ๓.

เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การใช้เหตุผล

ลักษณะรูปเล่ม ขนาด ๑๙ x ๒๕.๕ ตร.ซม. จำนวน ๓๖ หน้า

เนื้อหา เด็ก เป็นตัวอย่างของนิยายสารสำหรับเด็กที่เปิดโอกาสให้เด็กมาร่วมกองบรรณาธิการ มีคอลัมน์สำหรับเด็ก ๆ ให้เขียนมาลง เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดระหว่างเพื่อนเด็กเยาวชนด้วยกัน อาทิเช่น คุยกับเพื่อน ระบายความในใจ เรื่องของโรงเรียน เรื่องของการบ้าน การดูประสบการณ์ สำหรับ เรื่องซึ่งผู้ใหญ่เขียนให้เด็กได้แก่ วิทยาศาสตร์สำหรับคุณหนู กำเนิดสิ่งมีชีวิต วัฒนธรรมไทย การดูสำหรับเด็ก เป็นต้น ภาพประกอบ เนื้อเรื่องภายในเล่มมีจำนวนมาก ทั้งภาพถ่ายและภาพวาดขาว-ดำ

ผู้เขียนเรื่องได้แก่ เด็กนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ และคณะผู้จัดทำนิยายสารเด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สัมภาษณ์ นิดดา หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการบริหารของนิยายสารชีวิตบ้านเรา,

๒๙ มิถุนายน ๒๕๒๒.